

Akčný plán rozvoja okresu Sabinov v znení dodatku č. 1

Obsah

I. Analýza nepriaznivého hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho stavu okresu Sabinov.....	3
II. Zhodnotenie rozvojového potenciálu okresu Sabinov.....	9
III. Východiská Akčného plánu.....	11
IV. Návrhy opatrení a úloh na zabezpečenie realizácie a plnenia Akčného plánu, časový harmonogram, spôsoby a zdroje financovania.....	14
A. Systémové opatrenia na úrovni okresu Sabinov.....	17
B. Prioritná oblasť Rozvoj a podpora ľudských zdrojov.....	19
C. Prioritná oblasť Podpora regionálnej a miestnej ekonomiky.....	24
D. Prioritná oblasť Zvyšovanie atraktivity územia a zlepšenie kvality a dostupnosti služieb.....	30
E. Prioritná oblasť Rozvoj a podpora cestovného ruchu a obnova kultúrneho dedičstva.....	37
F. Podporné systémové opatrenia na realizáciu Akčného plánu na úrovni PSK.....	39
G. Podporné systémové opatrenia na realizáciu Akčného plánu na úrovni ústrednej štátnej správy.....	39
V. Spôsoby a zdroje financovania Akčného plánu rozvoja okresu Sabinov.....	41
VI. Program monitorovania a hodnotenie dosiahnutého pokroku.....	43
VII. Integrácia existujúcich programov.....	44

I. Analýza nepriaznivého hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho stavu okresu Sabinov

Okres Sabinov bol podľa zákona č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 336/2015 Z. z.“) zaradený Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny (UPSVaR) do zoznamu najmenej rozvinutých okresov (NRO). Následne bol pre okres v súlade so zákonom č. 336/2015 Z. z. vypracovaný Akčný plán rozvoja okresu Sabinov (ďalej len „Akčný plán“) v spolupráci so sociálnoekonomickými partnermi z územia, zástupcami miest a obcí okresu Sabinov, Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov, podnikateľskými subjektmi a Prešovskou rozvojovou agentúrou (PRERAG) s podporou tímu expertov pod gesciou splnomocnenca vlády pre podporu NRO.

Dôvodom zaradenia okresu Sabinov medzi najmenej rozvinuté okresy je dlhodobo vysoká miera evidovanej nezamestnanosti. Jej výška k 31.12. v rokoch 2012 - 2015 sa pohybovala medzi 28,4 % a 18,7 %, kým za rovnaké obdobie bola miera nezamestnanosti na Slovensku 14,4 %, resp. 10,6 % (UPSVaR, 2016). **Z dlhodobého hľadiska patrí okres Sabinov k okresom s najvyššou mierou nezamestnanosti**, pohybuje sa v priemere na 7. priečke v poradí s najvyššou mierou evidovanej nezamestnanosti v Slovenskej republike. V Prešovskom samosprávnom kraji (PSK) patrí okresu dlhodobo 3. priečka s najvyššou mierou nezamestnanosti.

Okres Sabinov má rozlohu 545,45 km². **Vzhľadom k rozlohe patrí medzi menšie okresy.** Leží na východnom Slovensku, sídla aj hospodárstvo okresu sú sústredené hlavne v Spišsko-šarišskom medzihorí, ktoré z juhu lemuje Bachureň a Šarišská vrchovina, zo severu pohorie Čergov. Osou územia je rieka Torysa, do ktorej sa vlieva niekoľko malých prítokov. Správnym sídlom okresu je mesto Sabinov, na jeho území sa nachádza 43 obcí, z toho sú 2 mestá - Sabinov a Lipany.

Okres Sabinov susedí s okresom Prešov, v ktorom sa nachádza tretie najväčšie mesto na Slovensku, krajské mesto Prešov a s ktorým má najdlhšiu hranicu. Okrem toho susedí s okresmi Levoča, Kežmarok, Stará Ľubovňa a Bardejov. Osídlený je rovnomerne, **v okresnom meste žije len 22 % obyvateľov, ide o okres s prevládajúcim vidieckym osídlením.** Ku koncu roka 2015 žilo na území okresu Sabinov spolu 59 341 obyvateľov, z toho 29 723 mužov a 29 618 žien. Z celkového počtu obyvateľov Prešovského kraja dosahuje podiel obyvateľov okresu Sabinov hodnotu 7,2 %. **Okres môžeme podľa počtu obyvateľov zaradiť medzi stredne veľké okresy,** s približne rovnakou hustotou obyvateľstva ako je celoslovenský priemer (111 obyv./ km²).

Najväčšou obcou, nielen v okrese Sabinov, je **obec Jarovnice**, ktorá svojim počtom obyvateľov 6 110 (k 31.12.2014) **spĺňa podmienky pre získanie štatútu mesta.**

Tabuľka č. 1 Obyvateľstvo podľa národnosti k 31.12.2014 (v %)

	Okres Sabinov	Prešovský kraj	Slovensko
Slovenská	81,0	86,8	84,3
Maďarská	0,0	0,1	8,4
Rómska	11,8	5,4	2,0
Rusínska	5,2	3,3	0,6

Ostatné národnosti	2,0	4,4	4,7
--------------------	-----	-----	-----

Zdroj: ŠÚ SR 2016, Tab. 02_04

Z demografických charakteristík okresu Sabinov sú pozoruhodné tri charakteristiky - **vysoký podiel obyvateľov v produktívnom veku (15-64 rokov veku), vysoký podiel rómskeho obyvateľstva a nízky podiel vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva** (najnižší v kraji a druhý najnižší na Slovensku). Podiel rómskej populácie je podľa kvalifikovaných odhadov väčší ako udáva oficiálna štatistika. **Prirodzený prírastok obyvateľstva** v okrese je v niekoľkých za sebou nasledujúcich rokoch v kladných číslach. **V roku 2015 dosahoval prirodzený prírastok obyvateľov v okrese hodnotu 456, čo predstavuje za okresmi Prešov a rovnako Kežmarok, druhý najvyšší prirodzený prírastok obyvateľov v kraji.** V roku 2015 predstavoval celkový prírastok obyvateľov v okrese 372 osôb (tretí najvyšší celkový prirodzený prírastok obyvateľstva v kraji) (ŠÚ SR, 2016).

Obyvatelia okresu Sabinov sú mladí - priemerný vek dosahuje za rok 2015 hodnotu 34,8 rokov. Podiel obyvateľov v predproduktívnom veku predstavuje v okrese 22 % (tabuľka č. 2). Situáciu v okrese Sabinov vystihuje index starnutia, ktorý s hodnotou 50,1 % je výrazne nižší, ako celoslovenský priemer (94,2 %, ŠÚ SR, 2016).

Tabuľka č. 2 Obyvateľstvo podľa základných vekových skupín k 31.12.2014

	Okres Sabinov	Prešovský kraj	Slovensko
Predproduktívny vek (0-14 rokov) v %	22,0	18,6	15,3
Produktívny vek (15-64 rokov) v %	67,3	69,9	70,7
Poproduktívny vek (65- rokov) v %	10,7	12,1	14,0
Priemerný vek (roky) v %	34,8	37,5	39,9

Zdroj: ŠÚ SR, Tab.02_05 a 02_06.

V okrese Sabinov je **z celkového počtu obcí (41) v 13 obciach zastúpené rómske obyvateľstvo**. Podľa údajov publikovaných v dokumente *Atlas rómskych komunít* z roku 2013 **počet príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít dosahuje cca 19 % podiel na celkovom počte obyvateľov okresu**. Obcou s najvyšším podielom rómskej populácie v okrese je obec Jarovnice (83,7 %), za ňou nasledujú obce Ostrovany, Olejníkov, Uzovské Pekľany, Pečovská Nová Ves, Nižný Slavkov a ďalšie. V meste Sabinov je rómske etnikum zastúpené 15,1 % podielom a v meste Lipany 11,1 % podielom (Atlas rómskych komunít, 2013).

Štruktúra obyvateľstva podľa **najvyššieho dosiahnutého vzdelania** je v okrese nasledovná: **22,7 % bez vzdelania, 21,0 % základné vzdelanie**, 15,3 % úplné stredné odborné (s maturitou), 14,0 % učňovské (bez maturity), 8,8 % stredné odborné (bez maturity), 5,9 % vysokoškolské vzdelanie 2. stupňa. V rámci okresov Prešovského kraja má okres Sabinov výrazne podpriemernú štruktúru obyvateľstva podľa vzdelania, konkrétne má v rámci okresov kraja druhý najvyšší podiel obyvateľstva bez vzdelania a s ukončeným základným vzdelaním (43,8 %), tretí najnižší podiel obyvateľstva s ukončeným učňovským, stredným odborným a stredným všeobecným vzdelaním (45,4 %) a v rámci okresov kraja má druhý najnižší podiel vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva (7,9 %) (SODB, 2011).

V okrese Sabinov je spolu 34 základných škôl (ZŠ), z toho 31 škôl zriaďujú obce, resp. mesto, 2 školy zriaďuje cirkev a 1 základná škola v okrese je súkromná. Špeciálne základné školy (4) v okrese zabezpečujú vzdelávanie pre mentálne a telesne postihnutých žiakov, ich zriaďovateľom je okresný úrad.

Okres Sabinov dlhodobo zápasí s vysokou nezamestnanosťou, ktorá je spôsobená jednak špecifickými faktormi ako je napr. vysoký podiel rómskeho obyvateľstva v okrese, tak aj rozhodnutiami celoslovenského charakteru týkajúceho sa hospodárskej a sociálnej politiky, inštitucionálneho nastavenia a príliš častých legislatívnych zmien ovplyvňujúcich podnikateľské prostredie. Odchod, resp. zánik významných zamestnávateľských subjektov v tomto regióne ovplyvnil regionálnu ekonomiku hlavne z pohľadu do vtedy existujúcich a rozvíjajúcich sa hospodárskych odvetví.

Nízke mzdy v okrese Sabinov nepredstavujú výraznú motiváciu zamestnania sa v tomto okrese zvlášť pre mužov. **Muži v okrese v roku 2014 v priemere zarábali o takmer 285 EUR menej, ako bol celoslovenský priemer** a o 47 EUR menej, ako bol krajský priemer.

Tabuľka č. 3 Priemerná hrubá nominálna mesačná mzda zamestnanca podľa pohlavia v roku 2014

	Okres Sabinov	Prešovský kraj	Slovensko
spolu	736	767	957
muži	791	838	1076
ženy	675	696	824

Zdroj: ŠÚ SR 2016, Tab.03_09

Na vývoji nezamestnanosti v okrese sa negatívnym spôsobom podpisuje vysoký podiel príslušníkov marginalizovaných skupín obyvateľstva, ktoré vo väčšine prípadov nemajú nadobudnuté žiadne vzdelanie, čím je výrazne znížená šanca získať potrebné zamestnanie.

K 31.12.2015 bolo v evidencii uchádzačov o zamestnanie 5 944 občanov. V porovnaní s rovnakým obdobím roku 2013 došlo k poklesu o 1 059 UoZ. Štruktúra UoZ podľa dĺžky evidencie je v porovnaní s celoslovenským priemerom výrazne horšia. **Až 48 % UoZ je bez práce dlhšie, ako dva roky, čo je výrazne viac, ako je slovenský priemer.**

Tabuľka. č. 4 Štruktúra UoZ podľa dĺžky evidencie, stav k 31.12.2015 (v %)

	Okres Sabinov	Prešovský kraj	Slovensko
Do 12 mesiacov	38,7	42,6	48,3
12 až 24 mesiacov	13,3	14,6	14,8
Nad 24 mesiacov	48,0	42,8	37,0

Zdroj: UPSVaR Prešov, 2016

Vysoká dlhodobá nezamestnanosť sa môže spájať aj s nedostatočnými pracovnými návykmi, zlou pracovnou disciplínou, medzigeneračnou chudobou a sociálnym vylúčením. 781 UoZ (**13,1 %**) nemá ukončené ani základné vzdelanie.

Na území okresu Sabinov k 31.12.2015 pôsobilo 711 firiem zameraných na tvorbu zisku a 3 754 súkromne podnikajúcich fyzických osôb – živnostníkov. Svoju činnosť obe skupiny orientujú hlavne do odvetví **stavebníctva, obchodu a priemyselnej výroby**. Podľa počtu zamestnancov je 97,7 % firiem v okrese zaradených medzi malé podniky (do 49 zamestnancov), 2,1 % medzi stredné (od 50 - 249 zamestnancov) a 0,2 % medzi veľké podniky (nad 250 zamestnancov). Konkrétne v okrese pôsobí 10 podnikov, ktoré zamestnávajú od 50 – 249 zamestnancov a 1 podnik, ktorý zamestnáva viac ako 250 zamestnancov (ŠÚ SR, 2016).

V meste Lipany sa nachádza priemyselný park o rozlohe cca 11 ha a kompletnou infraštruktúrou, kde v súčasnosti sídli 6 firiem. V okresnom meste Sabinov sú plochy (bývalý areál Frucony) vhodné na vytvorenie priemyselného parku (brownfield), no zatiaľ bez realizácie. V meste Sabinov sa nachádza priemyselná štvrť, v ktorej pôsobí viac ako 15 firiem a tvoria základ priemyslu v okrese Sabinov.

Napriek výborným podmienkam pre poľnohospodárstvo, okres Sabinov je priemyselným okresom: priemysel zamestnáva 43 % zamestnancov. Ďalším najväčším zamestnávateľom je odvetvie **vzdelávania a verejná správa**. Poľnohospodárstvo, ktoré je významným odvetvím hlavne z hľadiska zamestnanosti na vidieku a vhodný profesijne pre nekvalifikovanú pracovnú silu predstavuje najnižší percentuálny podiel, **1,9%**.

Tabuľka č. 5 Priemerný počet zamestnancov podľa odvetví v roku 2014 (v %)

	Okres Sabinov	Prešovský kraj	Slovensko
Poľnohospodárstvo	1,9	3,7	3
Priemysel	43,0	27,5	29
Stavebníctvo	7,9	5,3	4
Veľkoobchod a maloobchod	8,9	13,6	14
Doprava a skladovanie	4,2	5,3	7
Verejná správa	10,2	10,2	9
Vzdelávanie	15,4	12,8	10
Zdravotníctvo	3,4	9,0	7
Ostatné	5,1	12,6	17

Zdroj: ŠÚ SR 2016, Tab.03_10

Najväčší zamestnávateľia v priemysle pôsobia v spracovaní dreva a výrobe nábytku, vo výrobe ostatného vrchného ošatenia, výrobe ložísk a výrobe krvných derivátov, infúzných roztokov, vakcín a diagnostických prípravkov. Ďalej v okrese pôsobia firmy, ktoré sa zaoberajú stavebníctvom a výrobou mliečnych výrobkov.

Dopyt zamestnávateľov v okrese Sabinov za obdobie rokov 2015-2016 sa orientuje najmä na nasledujúce profesie:

- CNC operátor, stolár, operátor v drevospracujúcej výrobe, elektroinštalatér, údržbár technologických zariadení, obrábač, zvarač, sústružník, vodár-kúrenár, murár,
- pomocný pracovník v lesníctve, výrobný-obslužný robotník, poľnohospodárske profesie predavačka, krajčírka/šička, čašníčka, kuchár, sociálny pracovník.

Kvalitná pôda, dobré klimatické podmienky, tradícia a ľudské zdroje predurčujú rozvoj

poľnohospodárstva v okrese. V súčasnosti je tento potenciál využívaný nedostatočne. Poľnohospodárska pôda zaberá 26 186 ha, čo je 48 % z celkovej rozlohy regiónu, z toho je 12 339 ha ornej pôdy, čo je 22,6 % z celkovej rozlohy regiónu 54 545 ha. Lesná pôda zaberá 23 545 ha (43,2 %).

V okrese Sabinov dosahuje produkcia poľnohospodárskych plodín v porovnaní s inými okresmi v kraji podpriemerné hodnoty. **V skladbe pestovania poľnohospodárskych plodín prevláda pestovanie zrnín, obilnín, olejní, zemiakov a viacročných krmovín,** čím sa otvára priestor pre dovoz ovocia a zeleniny zvlášť z Poľska.

Živočišná výroba sa zameriava hlavne na chov hovädzieho dobytku, ošípaných a oviec. V súčasnosti je táto podnikateľská aktivita **na ústupe** hlavne z dôvodu nedostatku kvalifikovanej sily, resp. nezáujmu o prácu v živočišnej výrobe a vzťah k zvieratám.

V okrese existuje potenciál efektívneho prepojenia pôdohospodárstva a potravinárskeho priemyslu, a tým zvýšenia pridanej hodnoty a zamestnanosti v okrese, práve pre dlhodobo nezamestnaných, resp. pre osoby s nízkou kvalifikáciou. Poľnohospodársku výrobu dominujú veľké podniky (94,4 %) a len 5,6 % realizujú menší, súkromne hospodáriaci roľníci.

Na území okresu sa nachádza množstvo lesov, hlavne zmiešaného typu, čiže je tu **predpoklad vytvorenia nových pracovných miest, najmä v oblasti ťažby dreva, jeho prvotného spracovania, čistenia lesa, spracovanie dreveného odpadu, ale aj výsadby nových lesných porastov.** Rozsah zalesnenia nie je faktorom ovplyv. Objem náhodných ťažieb v okrese Sabinov dosiahol viac ako 32 tis. m³ (ŠÚ SR, 2016).

Revitalizácia lesov je nevyhnutná činnosť za účelom zachytávania vody pri nečakaných prívalových dažďoch v pôde a zmierňovania vysychania trávnatých porastov. V týchto lesoch, ktoré sú v majetku štátu, samosprávy ale aj súkromných vlastníkov je vybudovaná dobrá lesná cestná sieť, čo umožňuje dobrú prístupnosť k v minulosti vybudovaným materiálno-technickým základniam. **Situácia zdravotného stavu lesných porastov je neuspokojivá. Porasty sú poškodené imísiami a druhotnými škodcami.**

Prírodné hodnoty okresu Sabinov sú chránené aj prostredníctvom chránených území. Na území okresu sa nachádza viac chránených území: PR Valalská voda v katastrálnom území (ďalej len „k. ú.“) obce Bajerovce, PP Bradlové pásmo v k. ú. Kamenica, NPR Hradová hora v k. ú. Bodovce, do okresu zasahuje aj NPR Čergovský Minčol v k. ú. Kamenica. V sieti chránených území sa nachádza aj prvá súkromná prírodná rezervácia na Slovensku SPR Vlčia (k. ú. Olejníkov). V roku 2013 bol podaný návrh na zrušenie PR Bišar a Bižár v k. ú. obce Tichý Potok. K chráneným častiam prírody patria aj vyhlásené chránené stromy: CHS Lipanská lipa, Duby v Pečovskej Novej Vsi, Sekvoja v Uzovskom Šalgove. Okrem národnej siete chránených území sa v okrese nachádzajú územia už zaradené do európskej sústavy chránených území Natura 2000. Sú to jednak chránené vtáčie územia SKCHVU051 Levočské vrchy a SKCHVU052 Čergov a jednak územia európskeho významu SKUEV0331 Čergovský Minčol a SKUEV0332 Čergov, Návrh ďalších území v okrese Sabinov sa pripravuje, napr. SKUEV0933 Valalská voda, SKUEV0942 Bradlové pásmo, SKUEV2331 Pod Misáňami.

V štruktúre prvkov ÚSES sa na území okresu nachádzajú štyri územia ako biocentrá a biokoridory nadregionálneho významu: (NRBc) Tichý Potok, NRBc Čergov-Minčol, NRBk Tri chotáre –Lysá hora, NRBk Čergov-Minčol, NRBk Torysa, Hromoš a Levočské vrchy a tri územia ako biocentrá a biokoridory regionálneho významu RBc Solisko, RBc Bachureň RBk Svinka.

Prírodné podmienky charakterizuje typické podnebie ovplyvnené pohoriami Bachureň, Čergovské a Levočské vrchy, medzi ktorými sú rozložené mestá a obce okresu. Na malom území okresu je veľký výškový rozdiel, počnúc údolím rieky Torysa 400 m nad morom a končiac vrcholom Minčola 1 157 m nad morom.

V oblasti Lipian sa v 80-tych rokoch minulého storočia realizovali hĺbkové geologické prieskumy ložísk ropy, zemného plynu a termálnej vody. V súčasnosti **sa uvažuje o rekonštrukcii a oprave vrtov s cieľom využívať zdroje geotermálnej energie.**

V súčasnosti evidujeme nedostatok miest pre deti v predškolskom veku hlavne v obciach, kde je zvýšený počet detí z marginalizovaných rómskych komunít (MRK). Ide hlavne o obce Pečovská Nová Ves, Jarovnice, Torysa. **Základné školy, hlavne na vidieku trpia nedostatočnou vybavenosťou telocviční, kuchýň a jedální. Tak isto chýbajú vonkajšie športoviská a priestory pre voľnočasové aktivity mládeže.**

V okrese Sabinov sa nachádza 5 stredných škôl, z toho sú 2 gymnáziá (Sabinov, Lipany) a 3 stredné odborné školy, ktoré vznikli v predchádzajúcom období spojením, resp. združením (Spojená škola, SNP 16, Sabinov, Stredná odborná škola, Lipany a Internátna škola pri špeciálnej ZŠ v Sabinove). Kapacita týchto škôl postačuje, je ale nevyhnutné prehodnotiť študijné odbory a materiálno technické vybavenie hlavne praktických učební v súlade s potrebami miestneho trhu práce. Blízkosť krajského mesta Prešov ponúka ďalšie možnosti štúdia na odborných školách a tiež na pracoviskách vysokých škôl a Prešovskej univerzity v Prešove.

Okres Sabinov má priemerne rozvinutú sieť zdravotníckych zariadení, je ale nevyhnutné zlepšiť ich dostupnosť v obciach s vysokou koncentráciou MRK, z dôvodu zlepšenia zdravotného stavu obyvateľov a zníženia rizika vypuknutia epidémie. V meste Sabinov sa nachádza mestská poliklinika, ktorá zastrešuje okrem vlastných ambulancií aj súkromné všeobecné a vybrané súkromné špecializované ambulancie, niektoré špecializované vyšetrenia (onkologické, cievne, neurologické a ďalšie) je nutné absolvovať v najbližšej FNŠP Prešov. Okrem toho sa priamo v častiach mesta nachádzajú ďalšie súkromné ambulancie, hlavne obvodné. V centre mesta Lipany sa taktiež nachádza Poliklinika MEDICUM, n.o., súkromné MEDIKO centrum a množstvo súkromných ambulancií.

Sociálnych zariadení v okrese Sabinov je nedostatok, hlavne v obciach nie sú k dispozícii denne stacionárne pre seniorov, ktorých prevádzkovanie je v kompetencii samosprávy. Taktiež je tu akútny nedostatok domovov sociálnych služieb, t. j. zariadení s pobytovou formou pre seniorov s pohybovým obmedzením, resp. s ťažkým zdravotným stavom. V zriaďovateľskej pôsobnosti PSK je evidovaný jeden domov sociálnych služieb a mesto Lipany má takéto zariadenie súkromné.

Okres Sabinov patrí z hľadiska rozmanitosti a hodnoty kultúrnych a prírodných pamiatok medzi atraktívne regióny Slovenska. V okrese je 43 územných jednotiek, každá z nich sa pýši

min. jednou jedinečnosťou, či už ide o historické objekty (hrady, kostoly, kúrie, kaštiele, kaplnky, hrobky), alebo o prírodné javy (chránené územia, bralá, jaskyne, nerasty, rastliny, živočíchy, turistické trasy, ľudové umenie, remeslá, a i.). Starostlivosť o pôvodnú kultúru a jej pamiatky je v súčasnosti zabezpečovaná samosprávami alebo mimovládnyimi organizáciami (MVO). **Najznámejšími lokalitami z hľadiska cestovného ruchu sú strediská Drienica a Lysá pri Sabinove a historické centrum kráľovského mesta Sabinov s jeho hradobným opevnením.**

Cestovný ruch je oblasť, ktorá nedocenená. V súčasnosti v okrese chýba koncepčný prístup k rozvoju cestovného ruchu ako aj spoločné marketingové a informačné služby, resp. aktivity. Absentuje ponuka krátkodobých víkendových pobytov pre obyvateľov žijúcich v okruhu 20-100 km, s dostupnými cenami pre rodiny s malými deťmi a pre seniorov, s využívaním ekologicky čistých dopravných prostriedkov (bicykel, regionálna železničná a autobusová doprava, pešia turistika). Najznámejšími lokalitami z hľadiska cestovného ruchu sú strediská Drienica a Lysá pri Sabinove a mestské kúpaliská Sabinov. V priebehu 2-3 rokov by mal v Lipanoch vzniknúť aquapark, ktorý bude využívať termálne vody. Je vysoký predpoklad zvýšenia návštevnosti tejto lokality, nakoľko v okruhu 100 km sa podobné kúpalisko nenachádza a dlhodobo v kraji absentujú letné atrakcie a aktivity pre miestnych obyvateľov, ale hlavne návštevníkov okresu Sabinov a Prešov. Mesto Sabinov, mesto Lipany a obec Drienica sú od 12.11.2015 zakladajúcimi členmi oblastnej organizácie cestovného ruchu „Región Šariš“ a podieľajú sa na destinačnom manažmente územia.

II. Zhodnotenie rozvojového potenciálu okresu Sabinov

Udržateľný rozvoj okresu Sabinov musí byť založený na využívaní domácich prírodných a ľudských zdrojov, ekonomického potenciálu okresu, výhodnej medzinárodnej polohy smerom na Poľsko, skvalitnení štruktúry disponibilnej pracovnej sily a zlepšení podnikateľského prostredia. Je to predpokladom zníženia miery nezamestnanosti prostredníctvom tvorby udržateľných pracovných miest založených na komparatívnych výhodách rozvinutej regionálnej ekonomiky, ktorá dokáže efektívne zhodnocovať vlastný rozvojový potenciál regiónu.

Ekonomický a sociálny rozvoj okresu Sabinov sa opiera o nasledujúce faktory, ktorých efektívnemu zhodnoteniu a rozvoju je potrebné venovať pozornosť v Akčnom pláne:

- **Existencia inovatívnych a prosperujúcich podnikov** s dobrou pozíciou na národnom a svetovom trhu, s domácim kapitálom, s perspektívou rozšírenia produkcie a tým aj udržateľnej zamestnanosti. Ide hlavne o už existujúce podniky nachádzajúce sa najmä v meste Sabinov a Lipany, ktoré sú **zamerané na drevársky, stavebný, potravinársky priemysel, ľahkú strojárenskú výrobu a farmaceutický priemysel** s potenciálom rozvoja výskumu (ZTS Sabinov, SANAS Sabinov, Milk Agro Sabinov, IMUNA, a i.).
- **Tvorba nových pracovných miest v poľnohospodárstve, priemysle, lesníctve a službách súvisiacich s podporou zvyšovania kvality života ale aj cestovného ruchu.**
- **Rozvoj pôdohospodárstva**, najmä v živočíšnej a rastlinnej výrobe s dôrazom **na zabezpečenie regionálnej spotreby** (PD Jarovnice, Farma Kamenica, súkromne hospodáriaci roľníci, novozaložené klastre, mladí farmári a i.).

- Zvyšovanie starostlivosti o životné prostredie s dôrazom na využívanie odpadu na jeho druhotné spracovanie a tvorbu nových produktov (sociálne a obecné podniky v okrese s prevádzkami a i.).
- **Tvorba tzv. „zelených“ pracovných miest** zameraných na obnovu a tvorbu zelenej infraštruktúry, na obnovu mokradí a ďalších vodozádržných opatrení, odstraňovanie invázných druhov rastlín, údržbu drevín rastúcich mimo lesa, starostlivosť o zanedbané a nevyužívané plochy a priestranstvá a pod.
- **Využívanie cezhraničnej spolupráce** ako zdroj možností vytvárania nových pracovných miest a zvyšovania atraktivity okresu cez oblasť kultúry, turistiky, spolupráce a partnerstva v podpore miestnych podnikateľských kapacít a produktov (využívanie blízkosti hranice s Poľskom a Ukrajinou, vytvorenie značky okresu, **prepojenie a zharmonizovanie miestnych kultúrnych podujatí – Sabinovský jarmok, filmový Oscar v Sabinove**, kultúrne a hudobné ľudové festivaly v obciach, športové podujatia a i).
- **Využívanie vhodných podmienok pre rozvoj tranzitného a pobytového turizmu na celom území okresu v každom ročnom období** (využitie a rozvoj medzinárodnej železničnej dopravnej siete HU – SR – PL, regionálnej autobusovej dopravy PSK – Ukrajina, budovanie siete dostupných rodinných pobytov pre obyvateľov PSK, podpora doplnkových mimosezónnych atrakcií v lyžiarskom stredisku Drienica – Lysá, Aquapark Lipany, prímestská rekreačná zóna Švabľuvka, pútnické miesto Ľutina a pod.).
- **Vybudovanie nových cyklotrás a cyklochodníkov** za účelom rozvoja cestovného ruchu ale aj na sprístupnenie na trh práce (napojenie sa na cyklotrasu Prešov – Veľký Šariš a Lipany – Stará Ľubovňa, vznikne tak cyklistická trasa využívajúca prepojenie so susednými okresmi za účelom vytvorenia dopravnej infraštruktúry pre občanov denne cestujúcich do zamestnania, resp. pre študentov; okrem toho dôjde k napojeniu na cyklotrasu smerujúcu do Poľska smerom na Nowy Targ ale aj na Zakopane).

Využitie vysokého potenciálu existujúceho odborného školstva vrátane inovatívneho potenciálu, ktorý je potrebné zosúladiť s dopytom na trhu práce a regionálnou ekonomikou (podpora duálneho systému vzdelávania cez 2 regionálne centrá v Spojenej škole, SNP 16, Sabinov a v SOŠ, Lipany s podnikateľskými subjektami v okrese za účelom prepojenia dopytu a ponuky na miestnom trhu práce, vytvorenie 2 tréningových centier s 9 dielňami u podnikateľov pre nezamestnaných UoZ, spolupráca s UPSVaR Prešov pri využívaní nástrojov APTP a NP).

Významnou súčasťou rozvojového potenciálu okresu Sabinov je disponibilita priestorov pre podnikanie, najmä v pôvodných poľnohospodárskych areáloch, v ktorých sa zachovali skladové priestory a administratívne budovy. Obdobná situácia je aj v bývalých sídlach štátnych podnikov, resp. podnikoch fungujúcich do roku 2000. **Mesto Sabinov v súčasnosti pripravuje rozšírenie priemyselného areálu v nevyužívaných priestoroch Štátnych lesov, š.p.** (kapacita 3,3 ha) pre nových investorov. Súkromný investor v meste pripravuje bývalý areál š.p. FRUCONA ako priemyselnú zónu pre potenciálnych podnikateľov. **Mesto Lipany má zriadený mestský priemyselný park na ploche 11 ha, kde má k dispozícii ešte voľné kapacity.** Jeho prínosom je hlavne to, že v ňom sídlia a podnikajú miestne firmy s tendenciou rozvoja. Obce majú v súčasnosti zmapované nevyužívané objekty na svojom katastrálnom území a spolupracujú s vlastníkmi na ich vhodnom využití za účelom vytvorenia pracovných miest pre miestnych obyvateľov. Zámerom je v budúcnosti vytvárať spoločné podniky, združenia, ktorých prioritou bude produkovať využiteľný a predajný sortiment v okrese.

Trendom je obnoviť využiteľnosť existujúcich objektov (brownfieldov) na podnikateľské účely a zelené plochy ponechať na individuálnu výstavbu, resp. využitie v poľnohospodárskej výrobe.

Limity ekonomického a sociálneho rozvoja okresu Sabinov, ktoré je potrebné riešiť v rámci Akčného plánu sú najmä:

- **dlhodobá nezamestnanosť až 61,0%** spomedzi všetkých uchádzačov o zamestnanie a s tým súvisiace nedostatočné pracovné návyky a nízka kvalita pracovnej sily,
- **nedostatočné využívanie miestnych zdrojov** (prírodné, kultúrne, ...),
- nevyhovujúca, resp. nedobudovaná dopravná infraštruktúra a **nevyužívanie hospodárskeho potenciálu aglomerácie susedstva s krajským mestom Prešov**, resp. okresom Prešov,
- **nevyhovujúca a nevhodná aplikácia národných politík** (pôdohospodárstvo, podpora MSP, reformy v školstve), ako aj **nedostatočná komunikácia a koordinácia na miestnej úrovni**,
- nízky podiel poľnohospodárskej výroby v okrese a jej finalizácie,
- vysoký odliv mladých ľudí z okresu,
- **nevyhovujúce životné podmienky MRK v miestnych lokalitách**, bez základnej infraštruktúry a pracovných návykov,
- nedostatok domáceho kapitálu na rozvoj podnikateľskej činnosti a podpory tvorby nových pracovných miest,
- **nedostatočná reflexia vzdelávacích inštitúcií na potreby trhu práce**, bez prepojenia na zamestnávateľov a ich potreby,
- **nízka podpora a nedostupnosť zdrojov EŠIF pre mikro a malých podnikateľov**,
- **nedostatočná podpora a motivácia pre SHR**, nevyhovujúca dotačná politika a neschopnosť konkurovať zahraničným poľnohospodárskym prvovýrobcom,
- **nízka podpora miestnych/domácich výrobcov**- absencia podporných opatrení a uplatňovanie prísnych regulácií, napr. v oblasti hygieny,
- nízka miera spolupráce v okrese medzi samosprávou a štátnou správou, roztrieštená sídelná štruktúra, absencia štruktúry monitorujúcej regionálny rozvoja poskytovania služieb miestnym zamestnávateľom a inštitúciám,
- nedostatočná prezentácia územia ako celku,
- **nedostatok odborných poradenských a konzultačných kapacít v regióne.**

III. Východiská Akčného plánu

Akčný plán vychádza z identifikovaných potenciálov a limitov pre sociálny a ekonomický rozvoj okresu. Je založený na zhodnotení územného kapitálu okresu a jeho jednotlivých miest a obcí a je založený na využití ich konkurenčných výhod a možností spolupráce. Tento prístup vytvára predpoklady pre udržateľný rozvoj okresu s efektívnym využitím intervencie z verejných zdrojov formou podpory realizácie Akčného plánu.

K základným výzvam Akčného plánu patria:

- **Zníženie vysokej nezamestnanosti** a jej hlavné príčiny:
  - UoZ s nedostatočnou alebo nízkou kvalifikáciou, dlhodobo bez zamestnania,
  - školstvo nedostatočne reaguje na miestne potreby trhu práce, a to z dôvodu, že nie

sú definované požiadavky zamestnávateľov, samotné školy majú vysokú ponuku odborov,

- vysoká miera osobnej zadlženosti vedie nezamestnaných k preferencii neformálnej práce, namiesto uplatnenia sa na formálnom trhu práce; nevyužíva sa potenciál sociálnej ekonomiky, medzitrhu práce a sociálne zodpovedné verejné obstarávanie ako nástroj podpory lokálnej ekonomiky,
  - neexistuje efektívny systém komunikácie miestnych aktérov podporujúcich rast zamestnanosti a zamestnatel'nosti na území okresu.
- ***Zmena klímy a energetický potenciál*** .Prejavy zmeny klímy sú na celom svete a v jednotlivých regiónoch rôzne, jej nepriaznivé dôsledky na socio-ekonomické a prírodné systémy sú však stále významnejšie a vyžadujú si aktívne riešenie. **Adaptačné opatrenia**, ktoré znižujú nepriaznivé dôsledky zmeny klímy, v podmienkach okresu Sabinov **budú zamerané na podporu zlepšovania vodozádržnosti územia - spomalenie odtoku ekologicky vhodnými biotechnickými a agrotechnickými postupmi, využitie prirodzenej retencie povodia rieky Torysa, vrátane využitia retenčných objemov nádrží (najmä na severe) na zníženie povodňových prietokov, a na využívanie retenčných schopností lesa na území okresu**. Mitigačné opatrenia, orientované na znižovanie emisií skleníkových plynov, budú zamerané na využitie potenciálu obnoviteľných zdrojov energie a zvyšovanie energetickej efektívnosti (energetické úspory) v okrese. Pri navrhovaní a realizácii opatrení bude dôležité zohľadniť vzťah k existujúcim termálnym prameňom a zdrojom pitnej vody. **V okrese sa nachádza hlavný vodný zdroj a zásobáreň pitnej vody pre okres Sabinov a Prešov.**
  - ***Zhodnotenie prírodného potenciálu***. Predovšetkým je potrebné zachovať, využívať a rozvíjať kvalitné životné prostredie a prírodné zdroje, ako sú: termálne vody, orná pôda, lúky a pasienky, morfológické podmienky. V okrese existujú predpoklady na rozvoj živočíšnej výroby, hlavne na chov hovädzieho dobytku a oviec, ktorá by dokázala zamestnať disponibilné pracovné sily, ktoré v iných odvetviach národného hospodárstva, vzhľadom na svoju nízku kvalifikáciu, nenachádzajú uplatnenie. K špecifickým hodnotám okresu patrí aj tradícia pestovania ovocia a jeho spracovania. S klimatickými zmenami sa v okrese Sabinov postupne menia podmienky na rozvoj rastlinnej výroby.
  - ***Zhodnotenie kultúrneho potenciálu*** za predpokladu zachovania udržateľného rozvoja potenciálu okresu obnovou a sprístupnením kultúrnych pamiatok (kaštiele, kúrie, hrady a i.). **Tento potenciál tvorí unikátny pamiatkový fond, tradície umeleckej a remeselnej výroby - tradície Šariša/nárečie – napr. vybudovanie kultúrneho centra Jána Lazoríka v Krivanoch alebo posilnenie kultúrneho potenciálu Sabinova ako mesta, kde vznikol film ocenený Cenou americkej filmovej akadémie - „Oscar“.**
  - ***Skvalitnenie infraštruktúry***. Dôležitou výzvou je **zastavenie ďalšieho izolovania okresu od hlavných rozvojových oblastí Slovenska a susedných štátov**, efektívnejšie využívanie regionálnej sociálnej, technickej a dopravnej infraštruktúry, ako aj infraštruktúry cestovného ruchu. **Okres má výhodnú pozíciu a nadregionálne väzby z hľadiska logistiky, medzinárodné spojenie (Poľsko DK 87– Slovensko I/68), cestný a železničný koridor Sabinov – Prešov – Košice, resp. Poprad - Bratislava, čo môže byť príležitosťou pri**

realizácií strategických a investičných rozvojových plánov, pri medzi-komunálnej a cezhraničnej spolupráci miest a obcí. Cez okres prechádza 27 250 km ciest I. triedy a 146 604 km ciest III. triedy. Cez okres Sabinov prechádza **železničná trať medzinárodného významu č. 188 Kysak – Plaveč - Muszyna PKP**, ktorou je územie regiónu pripojené na železničnú trať č. 180 Košice – Žilina.

- **Podpora cestovného ruchu.** V okrese sa nachádzajú **spodné termálne vody/minerálne vody o teplote až do 65°C, ktoré budú využívané nielen na rekreačné účely, ale aj na priemyselné spracovanie (suchý ľad) - Lipany.** Na území okresu sa nachádzajú aj bývalé **prímestské kúpele Švabľuvka/Sabinov** s infraštruktúrou vhodnou na cestovný ruch, existujúce **zimné stredisko Drienica – Lysá**, zachovalé hradné veže a múry v okrese (Sabinov, Kamenica, Hanigovce, Brezovica a členstvo miest Sabinov a Lipany a obce Drienica v oblastnej organizácii cestovného ruchu Región Šariš. Na území okresu však chýba koncepčný dokument rozvoja cestovného ruchu.
- **Využitie geografickej polohy a územnej spolupráce.** Pre okres Sabinov je výzvou aj jeho geografická poloha a územná spolupráca. **Okres susedí s Prešovom, tretím najväčším krajským mestom a tiež najväčším okresom Prešovského kraja.** To vytvára dobrý potenciál pre prepojenie spolupráce v rôznych oblastiach od komunálnej spolupráce, cez spoločné stratégie na podporu tvorby pracovných príležitostí, rozvoj vzdelávania, spoločné produkty cestovného ruchu až po deľbu práce v rámci regionálnych stratégií rozvoja.
- **Zlepšenie užšej medzirezortnej a územnej koordinácie, plánovania a riadenia naprieč všetkými úrovňami štátnej správy a samosprávy.** Je potrebné odstrániť prekážky pre lokálne iniciatívy a zlepšiť motiváciu a inštitucionálny rámec spoločného postupu obcí okresu a kraja pre a naštartovanie sociálno-ekonomického rozvoja okresu Sabinov.
- **Podpora integrovaného riešenia problematiky MRK.** Obec Jarovnice je špecifickou samosprávou na území Slovenska. Svojim počtom obyvateľov by mohla požiadať už aj o štatút mesta, k 31.12.2015 **mala 6327 obyvateľov s trvalým pobytom a s ročným prírastkom 245 narodených detí.** Na základe odhadov v obci žije 5479 Rómov, čo je 86,6% podiel. V obci je takmer úplná nezamestnanosť, obec v maximálnej miere využíva len dostupné nástroje APTP v ponuke UPSVaR.

Základnými predpokladmi na rozvoj okresu je tvorba **nových pracovných miest** reflektujúca špecifiká disponibilnej pracovnej sily a prispôsobovanie štruktúry a kvalifikácie uchádzačov o zamestnanie, resp. požiadavkám trhu práce.

Predpokladmi pre využitie potenciálu okresu Sabinov sú:

- **úprava národných hospodárskych politík:** nastavenie pôdohospodárskych politík z hľadiska vytvorenia predpokladu pre potravinovú sebestačnosť, podpora mikro a MSP, zvýhodnenie rodinných podnikov a fariem, zlepšenie prostredia v oblasti vymožitelnosti práva, úprava exekučného procesu, zmena podmienok osobného bankrotu a odobratia oprávnenosti podnikat' pri spôsobovaní druhotnej platobnej neschopnosti u dodávateľov,
- rozvoja **podpora sociálnej ekonomiky,**
- **cielenejšie a efektívnejšie využívanie EŠIF,**

- **udržanie vysokokvalifikovanej pracovnej sily** v okrese,
- **budovanie podpornej infraštruktúry pre mladých ľudí** (dostupné bývanie, materské školy, základné školy, občiansky aktivizmus),
- **optimalizácia a inovácia učebných a študijných odborov v spolupráci so zamestnávateľmi reflektujúce potreby regionálneho trhu práce,**
- **zlepšenie dopravnej infraštruktúry,** zjazd/výjazd z diaľnice, zlepšenie miestnej a regionálnej dopravy s využitím železničných tratí a cyklotrás (súčasť cestovného ruchu),
- podpora rozvoja miestnych kapacít LZ cez regionálne centrum podpory, tréningové a poradenské centrá.

Akčný plán charakterizujú nasledujúce princípy:

- **efektívne využívanie lokálnych výrobných, prírodných ako aj ľudských zdrojov** a priaznivých klimatických podmienok pre oblasť poľnohospodárstva a zvlášť pracovnej sily,
- **zvyšovanie tvorby pridanej hodnoty** v okrese,
- **podpora pilierov rozvojového potenciálu okresu Sabinov: mestá Sabinov a Lipany, obce Pečovská Nová Ves, Kamenica, Torysa, Drienica, Šarišské Michaľany, Červenica, Jarovnice a Krivany** ako vyprofilované ohniská ekonomického rozvoja s komplexnými cyklami produkcie – spracovania - distribúcie a spotreby v regióne so zapojením aj prirodzene sformovaných mikroregionálnych štruktúr,
- **synergia rôznych zdrojov intervencií** vrátane efektívneho a koordinovaného využitia kombinácie súkromných a verejných finančných zdrojov, ako aj využitie inovatívnych riešení založených na koordinácii opatrení integrujúcich ekonomickú, sociálnu a environmentálnu kvalitu rozvoja, cezhraničné a zahraničné skúsenosti,
- **efektívnejšie poskytovanie a skvalitňovanie verejných služieb** vrátane investovania do vlastných kapacít a infraštruktúry s väzbou na piliere rozvojového potenciálu a Rady pre rozvoj okresu Sabinov, podpora pilotných rozvojových projektov a ich následná replikácia v rôznych odvetviach, lokalitách okresu a susedných okresoch.

Hlavným cieľom Akčného plánu je znížiť mieru nezamestnanosti v okrese Sabinov podporou vytvorenia 1 115 pracovných miest do roku 2020.

IV. Návrhy opatrení a úloh na zabezpečenie realizácie a plnenia Akčného plánu, časový harmonogram, spôsoby a zdroje financovania

Akčný plán vychádza z analýzy silných a slabých stránok okresu, zo zhodnotenia potenciálov a výziev rozvoja, ako aj zo zhodnotenia konkurenčných výhod okresu a očakávaného budúceho vývoja.

Prioritné oblasti rozvoja Akčného plánu sú definované tak, aby bola garantovaná obsahová a časová koordinovanosť jednotlivých projektov, aktivít a systémových opatrení Akčného plánu, s využitím podpory jednotlivých operačných programov v programovom období 2014 – 2020, s komplementárnymi intervenciami zo štátneho rozpočtu a iných zdrojov.

Realizácia Akčného plánu bude podporená aj ďalšími podpornými systémovými opatreniami vlády

SR a Prešovským samosprávnym krajom. Akčný plán **obsahuje opatrenia** vo vyššie uvedenej štruktúre **rozdelené do nasledujúcich oblastí**:

- A. Systémové opatrenia na úrovni okresu Sabinov (sieťovanie, koordinovanie, komunikácia),
- B. Prioritná oblasť Rozvoj a podpora ľudských zdrojov (vzdelávanie, sociálne služby, tréningy, poradenstvo),
- C. Prioritná oblasť Podpora regionálnej a miestnej ekonomiky vo všetkých odvetviach s dôrazom na priemysel, poľnohospodárstvo a lesníctvo,
- D. Prioritná oblasť Zvýšenie investícií do rozvoja dopravnej, technickej a sociálnej infraštruktúry a zlepšenie atraktivity územia a kvality služieb,
- E. Prioritná oblasť Rozvoj a podpora cestovného ruchu, turizmu a obnova kultúrneho dedičstva,
- F. Systémové opatrenia na úrovni PSK,
- G. Systémové opatrenia na úrovni štátu.

Nasledujúca tabuľka uvádza stručný prehľad systémových opatrení, prioritných oblastí a aktivít Akčného plánu okresu Sabinov:

Systémové opatrenia Akčného plánu	Partneri/počet vytvorených pracovných miest
A. Systémové opatrenia na úrovni okresu Sabinov	<i>cca 20 vytvorených pracovných miest</i>
A.1. Podpora a inštitucionalizácia aktivít sieťovania a kooperačných štruktúr okresu, podpora vzniku podnikateľských klastrov A.2. Podpora založenia a budovania koordinačného centra pre rozvoj okresu	mestá a obce , subjekty územnej spolupráce, PSK, podnikateľské subjekty, školy, Rozvojová rada okresu Sabinov, MPSVR SR, MPRV SR, MAS, UPSVaR
B. Rozvoj a podpora ľudských zdrojov (integrácia, vzdelávanie, tréningy, poradenstvo) na partnerskej spolupráci všetkých zainteresovaných subjektov	<i>cca 48 vytvorených pracovných miest</i>
B.1. Podpora budovania tréningových centier a regionálnych centier vzdelávania	MPSVR SR, MPRV SR, MŠVVŠ SR, PSK , Rozvojová rada okresu Sabinov, školy, podnikateľské subjekty, mestá a obce
B.2. Realizácia Národných projektov UPSVaR v okrese Sabinov	MPSVR SR, UPSVaR Prešov , Rozvojová rada okresu Sabinov, podnikateľské subjekty
B.3. Podpora investícií do predprimárneho a primárneho vzdelávania, posilnenie celodenného vzdelávacieho systému	MPSVR SR, MV SR, MŠVVŠ SR , Rozvojová rada okresu Sabinov, mestá a obce, MVO, podnikateľské subjekty
C. Podpora regionálnej a miestnej ekonomiky s dôrazom na priemysel, poľnohospodárstvo	<i>cca 764 vytvorených pracovných miest</i>

a lesníctvo	
C.1.Podpora regionálnej a miestnej ekonomiky, inovácií a investícií	MH SR, SIEA, MPRV SR, mestá a obce, MPSVR SR, MŠVVŠ SR, Rozvojová rada okresu Sabinov, SBA, podnikateľské subjekty, UPSVaR Prešov
C.2.Podpora oživenia poľnohospodárskej výroby	MPRV SR, MPSVR SR, podnikateľské subjekty, Rozvojová rada okresu Sabinov, malí a strední podnikatelia, súkromne hospodáriaci roľníci, regionálne odbytové organizácie, mestá a obce
C.3.Podpora subjektov sociálnej ekonomiky a subjektov na podporu lokálnej zamestnanosti	MPSVR SR, SZRB AM, MV SR, mestá a obce, Rozvojová rada okresu Sabinov, MVO, podnikateľské subjekty, PSK
D. Zlepšenie atraktivity územia a kvality služieb	<i>cca 190 vytvorených pracovných miest</i>
D.1.Pilotné programy svojpomocnej výstavby bytových jednotiek	obce a mestá, MPSVR SR, MDV SR, MV SR, SZRB AM, Rozvojová rada okresu Sabinov
D.2. Podpora prípravy územia pre bytovú výstavbu a investície spojené s tvorbou pracovných príležitostí D.3. Podpora budovania sociálnych zariadení a centier integrovanej zdravotnej starostlivosti	mestá a obce, MPRV SR, MV SR, Rozvojová rada okresu Sabinov, podnikateľské subjekty, MVO, PSK, MZ SR
D. 4.Environmentálna infraštruktúra, energetika, odpadové hospodárstvo a verejné služby	mestá a obce, MPRV SR, MŽP SR, MV SR, Rozvojová rada okresu Sabinov, podnikateľské subjekty, subjekty sociálnej ekonomiky a subjekty na podporu lokálnej zamestnanosti, PSK
D.5. Dopravná infraštruktúra podporujúca udržateľnú mobilitu pracovnej sily	MPRV SR, MŽP SR, MV SR, Rozvojová rada okresu Sabinov, mestá a obce, PSK, subjekty sociálnej ekonomiky a subjekty na podporu lokálnej zamestnanosti
E. Rozvoj a podpora cestovného ruchu a obnova kultúrneho dedičstva	<i>cca 93 vytvorených pracovných miest</i>
E.1. Podpora atraktívnosti okresu pre cestovný ruch a zamestnanosť E.2. Vytvorenie podmienok pre podporu a rozvoj vidieckeho turizmu v okrese	MPRV SR, PSK, mestá a obce, podnikateľské subjekty, Rozvojová rada okresu Sabinov, MVO, subjekty sociálnej ekonomiky, subjekty na podporu lokálnej zamestnanosti
F. Systémové opatrenia na úrovni PSK	

A. Systémové opatrenia na úrovni okresu Sabinov

Systémové opatrenia na úrovni okresu sú zamerané na vytvorenie kapacít, inštitucionálnych a organizačných rámcov a zabezpečenie logistickej a technickej podpory na implementáciu Akčného plánu. Tieto tvoria rozvojovú platformu okresu pozostávajúcu z Rozvojovej rady okresu Sabinov, klastrových iniciatív, MAS, OOCR, centra manažmentu regionálneho rozvoja a projektového centra a poradensko-informačného centra.

Popis kľúčových systémových opatrení

Opatrenie A.1. Podpora a inštitucionalizácia aktivít sieťovania a kooperačných štruktúr okresu, podpora vzniku podnikateľských klastrov

Vytvorenie sietí spolupráce, podnikateľských klastrov a Rozvojovej rady okresu Sabinov s kľúčovými partnermi (mestá Sabinov a Lipany, zástupcovia obcí, podnikateľské subjekty - zástupcovia priemyslu a pôdohospodárstva, vzdelávacie inštitúcie - stredné školy, neziskový sektor - MVO) ako platformy hospodárskeho a sociálneho rozvoja. Rozvojová rada okresu Sabinov plní funkciu koordinátora aktivít Akčného plánu v okrese. **Na území je plánované zriadenie min. 3 klastrov a to Klaster Torysa (poľnohospodárstvo – živočíšna výroba), Klaster OVOSAB (ovocinárstvo a sadovníctvo) a Klaster CR Sabinov (cestovný ruch a vidiecky turizmus).** Ich činnosť bude podporovaná v rámci prioritných oblastí C a E Akčného plánu.

Opatrenie A.2. Podpora založenia a budovania koordinačného centra pre rozvoj okresu(projekty, poradenstvo, pracovný inkubátor)

Koordinačné centrum je výkonným orgánom pre implementáciu Akčného plánu a ďalších rozvojových aktivít, ako aj projektovým strediskom pre prípravu kľúčových aktivít – projektov Akčného plánu, na zabezpečenie úloh technického sekretariátu, mediálnej a komunikačnej podpory, na podporu inkluzívneho verejného obstarávania, tvorbu spoločných projektov a iniciatív aktérov v území, zabezpečovanie koncepčných a strategických dokumentov, zber a analýza štatistík a dát, zakladanie zdieľaných spracovateľských a distribučných prevádzok. Súčasťou koordinačného centra je pracovný inkubátor a poradenské centrum, vrátane koučingu a mentoringu.

Aktivita A.2.1 Vytvorenie centra manažmentu regionálneho rozvoja (CMRR), projektovej podpory a prípravy projektov(výkonný orgán pre implementáciu Akčného plánu a ďalších rozvojových aktivít)

Hlavné činnosti CMRR:

- príprava a spracovanie koncepčných a strategických dokumentov a ich vyhodnocovanie,
- príprava a spracovanie projektov,
- vypracovanie **stratégie pre rozvoj cestovného ruchu, stratégie pre integráciu MRK a stratégie prevencie kriminality,**
- podpora artmarketingu,
- vytvorenie kapacít pre koordinovaný rozvoj energetiky a odpadového hospodárstva,

- podpora **zakladania výrobného-odbytových združení a zdieľaných spracovateľských a distribučných prevádzok**,
- podpora cezhraničnej spolupráce,
- podpora pri **zabezpečovaní procesov verejného obstarávania**,
- poradenské služby pri príprave projektov, návrh modelov financovania projektov,
- **podpora zakladania klastrov**,
- projektový manažment,
- hodnotenie a monitoring projektov,
- príprava analýz, podkladov a reportovanie,
- koordinácia Rozvojovej rady okresu Sabinov, MAS a RRA v súlade s uznesením vlády SR č. 254/2016, bod B.18. najmä prostredníctvom prepojenia aktivít a podpory implementácie stratégií miestneho rozvoja vedeného komunitou s prepojením cieľov Akčného plánu. V okrese sa nachádzajú 3 MAS, a to: Horná Torysa, Sabinovsko a Bachureň. Maximálna výška podpory pre 1 MAS je 4 mil. EUR,
- zabezpečovanie úloh vyplývajúcich z Opatrenia A.1.

Predpokladané zdroje financovania:	RP, PRV, vlastné zdroje
Celkový rozpočet:	1 500 tis. EUR
Z toho výška RP:	430 tis. EUR
Z toho orientačne EŠIF:	50 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta:	20
Kľúčoví partneri (gestori):	Rozvojová rada okresu Sabinov, mestá a obce okresu, MPRV SR, PSK, MDV SR
Partneri:	podnikateľské subjekty, školy, subjekty územnej spolupráce
Termín realizácie:	2016 - 2020
Účel RP:	rekonštrukcia budovy, priestorov Centra, mzdy, materiálno-technické vybavenie, prevádzkové a režijné náklady a i., úprava priestorov sídla MAS, mzdy, materiálno-technické vybavenie, prevádzkové a režijné náklady
Prijímateľ RP:	subjekty územnej spolupráce a iné právnické osoby

Aktivita A.2.2 Vytvorenie a aktivity pracovného inkubátora, koučovania a mentoringu, zapojenie podnikateľských subjektov do prípravy a vzdelávania mladých ľudí

Inovatívny motivačný program realizovaný v úzkej spolupráci so zamestnávateľmi ako súčasť spoločensky zodpovedného podnikania. Program bude kombinovať aj aktivity ako sú: poradenstvo v oblasti podnikania a zamestnanosti, pracovné stáže, študijné návštevy, dobrovoľnícku službu, pracovné pobyty doma a v zahraničí. V súlade s ustanoveniami schválenej Partnerskej dohody zabezpečí Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu zriadenie Integrovannej siete Informačno-poradenských centier podporujúcich realizáciu Akčného plánu prostredníctvom informačno-konzultačných aktivít pre potreby žiadateľov a prijímateľov projektov realizovaných na území NRO. Pracovný inkubátor a centrum poradenstva v Sabinove ako súčasť

CMRR bude využívať opatrenia Integrovannej siete Informačno-poradenských centier.

Predpokladané zdroje financovania:	RP, OP LZ
Celkový rozpočet:	275 tis. EUR
Z toho výška RP:	110 tis. EUR
Z toho orientačne EŠIF:	145 tis. EUR
KPúčovní partneri (gestori):	Rozvojová rada okresu Sabinov, MPSVR SR, mestá a obce okresu
Partneri:	podnikateľské subjekty, školy, subjekty územnej spolupráce, UPSVaR
Termín realizácie:	2016 - 2020
Účel RP:	úprava priestorov pracovného inkubátora, mzdy, materiálno-technické vybavenie, prevádzkové a režijné náklady a i.
Prijímateľ RP:	: mestá a obce okresu, subjekty územnej spolupráce a iné právnické osoby

Priorita B. Rozvoj a podpora ľudských zdrojov - integrácia, vzdelávanie, tréningy, poradenstvo na partnerskej spolupráci všetkých zainteresovaných subjektov

Prioritná oblasť je zameraná na zlepšenie kvality a dostupnosti vzdelávania s dôrazom na modernizáciu existujúcej vzdelávacej infraštruktúry a zvýšenie schopnosti siete vzdelávacích inštitúcií flexibilne reagovať na meniace sa aktuálne potreby trhu práce, špecifické potreby subregionálnej/miestnej ekonomiky prostredníctvom:

- zlepšenia postavenia UoZ na trhu práce, zvýšenie zamestnateľnosti a zamestnanosti UoZ a znevýhodnených UoZ,
- rozvoja verejných i neverejných služieb zamestnanosti,
- podpory efektívnej a flexibilnej siete zariadení pre celoživotné vzdelávanie s dôrazom na posilnenie praktického vzdelávania a rozvoj zručností,
- vytvorenia integrovaných programov vzdelávania a poradenstva zameraných na možnosť individuálnej vzdelávacej a kariérnej cesty pre vybrané cieľové skupiny,
- podpory efektívnej a flexibilnej siete predprimárneho a primárneho vzdelávania,
- rozvíjania pilotného modelu procesu diagnostiky a rediagnostiky detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v regióne s cieľom zvýšiť ich úspešnosť pri dosahovaní vzdelávacích výsledkov.

Opatrenie B.1.Podpora budovania tréningových centier a regionálnych centier vzdelávania

Podpora integrácie vzdelávacích, školiacich a tréningových programov na zvýšenie kompetencií a konkurencieschopnosti ľudských zdrojov a rekvalifikácie pracovnej sily podľa aktuálnych potrieb zamestnávateľov a v súčasnosti chýbajúcich profesií (nábytkový stolár, farmaceutický laborant,

obsluha CNC, elektronik- mechatronik, pracovník v živočíšnej výrobe/chovateľ, bača, kuchár, čašník, predavač/ka a i.).

Aktivita B.1.1. Vybudovanie dvoch tréningových centier (v Sabinove a Lipanoch) s min. 11 pracovnými inkubátormi (podľa zámerov a pokrytia odvetví)

Tréningové centrum je subjekt, ktorý zabezpečuje ďalšie vzdelávanie dospelých v súlade s ustanoveniami zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Tréningové centrum je vzájomne prepojené so sociálnymi podnikmi pracovnej integrácie, kde sa vykonáva príprava na výkon jednoduchých pracovných činností. Cieľovou skupinou v týchto centrách sú najmä znevýhodnení uchádzači o zamestnanie. Z celkového času prípravy tvorí 80 % praktická časť a 20 % teoretická časť.

Sociálny podnik v spolupráci so SOŠ organizuje činnosť tréningového centra. Praktický výcvik sa zvyčajne realizuje v priestoroch sociálneho podniku alebo inom miestnom inštitúte. Teoretická príprava prebieha zvyčajne v priestoroch SOŠ. Teoretickú prípravu, prípadne aj lektorov ďalšieho vzdelávania zabezpečuje SOŠ. Tréningové centrum plní úlohu rekvalifikácie UoZ pre ÚPSVR SR.

Aktivita je zameraná na prípravu pracovnej sily pre profesie indikované UPSVaR v Sabinove ako chýbajúce, po ktorých je dopyt v regionálnych podnikateľských subjektoch.

Predpokladané zdroje financovania:	RP, OP LŽ, sociálne podniky
Celkový rozpočet:	250 tis. EUR
Z toho výška RP:	100 tis. EUR
Z toho orientačne EŠIF:	150 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta:	4
Kľúčoví partneri (gestori):	MPSVR SR, MŠVVŠ SR, PSK, Rozvojová rada okresu Sabinov
Partneri:	podnikateľské subjekty, školy (SOŠ, Lipany, Spojená škola, SNP 16, Sabinov), subjekty územnej spolupráce
Termín realizácie:	2016 - 2020
Účel RP:	rekonštrukcia budovy, priestorov tréningových centier, technologické vybavenie, náradie a prístroje, mzdy, materiálno-technické vybavenie, prevádzkové a režijné náklady
Prijímateľ RP:	mestá a obce okresu, subjekty územnej spolupráce a iné právnické osoby

Aktivita B.1.2. Vybudovanie 2 regionálnych centier vzdelávania, ktorými budú stredné odborné školy (Spojená škola, SNP 16, Sabinov a Stredná odborná škola, Lipany podľa zámerov a pokrytia študijných a učebných odborov, s min. 6 duálnymi pracoviskami počas školského vzdelávania pre študentov

Aktivita je zameraná na prípravu pracovnej sily pre profesie indikované ÚPSVaR ako chýbajúce, po ktorých je dopyt v regionálnych podnikateľských subjektoch. Regionálne centrá vzdelávania budú slúžiť na zlepšenie kvality a dostupnosti odborného vzdelávania a tiež aj na podporu duálneho vzdelávania v profesiách požadovaných trhom práce. Centrá zabezpečia dobudovanie dielní na SOŠ pre praktické vyučovanie využité odborných personálnych a technických kapacít stredných odborných škôl pre posilnenie profesijného vzdelávania a na realizáciu kvalifikačných a rekvalifikačných kurzov. Tiež budú úzko spolupracovať s regionálnymi centrami kariérneho poradenstva a zamestnanosti ÚPSVaR.

Stredná odborná škola môže popri svojom názve používať aj označenie „Regionálne centrum vzdelávania“ ak poskytuje odborné vzdelávanie a prípravu vo vybraných študijných a učebných odboroch a akreditované programy ďalšieho odborného vzdelávania, ktoré promptne reagujú na aktuálnu potrebu trhu práce vo vybraných oblastiach hospodárstva a služieb v danom okrese. Regionálne centrá vzdelávania sú určené pre prípravu budúcich živnostníkov a prípravu budúcej kvalifikovanej pracovnej sily pre malé a stredné podniky. Cieľovou skupinou sú žiaci stredných odborných škôl, široká verejnosť, uchádzači o zamestnanie ktorí majú záujem o výkon živnosti alebo výkon povolania, skupiny povolání alebo odborných činností. RCV má odporúčané učebné priestory a odporúčané vybavenie učebných priestorov určené normatívom materiálno-technického a priestorového zabezpečenia.

Ide najmä o:

- obnovu a modernizáciu miest výkonu praktického vyučovania v rámci študijných odborov a učebných odborov stredných odborných škôl využitím uplatnením sa na trhu práce,
- vytvorenie spoločnej platformy pre profesijné vzdelávanie na úrovni stredného odborného školstva a celoživotného vzdelávania vrátane vzdelávania manažérov pre subjekty sociálnej ekonomiky,
- podporu odborov vzdelávania stredných odborných škôl a ďalších odborov podľa požiadaviek trhu práce.

Predpokladané zdroje financovania:	RP, IROP, OP ĽZ
Celkový rozpočet:	800 tis. EUR
Z toho výška RP:	200 tis. EUR
Z toho orientačne EŠIF:	570 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta:	4
Kľúčoví partneri (gestori):	MPSVR SR, MPRV SR, MŠVVŠ SR, PSK, Rozvojová rada okresu Sabinov
Partneri:	Sabinov – Spojená škola, SNP 16, Lipany - Stredná odborná škola, obec Jarovnice, mesto Lipany
Termín realizácie:	2016 – 2020
Účel RP:	rekonštrukcia budovy, priestorov regionálnych centier, technologické vybavenie, náradie a prístroje, mzdy, materiálno-technické vybavenie, prevádzkové a režijné náklady
Prijímateľ RP:	mestá a obce okresu, subjekty územnej spolupráce a iné právnické osoby

Opatrenie B.2. Realizácia Národných projektov UPSVaR v okrese Sabinov

Základnými aktivitami sú:

- podpora vytvárania pracovných miest pre UoZ,
- podpora vytvárania pracovných miest pre znevýhodnených UoZ s osobitým zreteľom na dlhodobo evidovaných UoZ v sociálnych podnikoch pracovnej integrácie vytvorených podľa zákona č. 5/2014 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- podpora vytvárania pracovných miest u verejných zamestnávateľov,
- podpora zamestnania v poľnohospodárskej prvovýrobe,
- poskytovanie finančného príspevku na podporu mobility,
- poskytovanie individualizovaných služieb UoZ.

Ide najmä o:

- ✓ NP Praxou k zamestnaniu – mentorované zapracovanie a prax u zamestnávateľa,
- ✓ NP Absolventska prax štartuje zamestnanie – finančný príspevok na vykonávanie absolventskej praxe a podpora následného vytvorenia nového pracovného miesta,
- ✓ NP Úspešne na trhu práce – podpora zamestnanosti mladých u prvého zamestnávateľa a podpora samozamestnania,
- ✓ NP Cesta z kruhu nezamestnanosti – podpora zamestnanosti dlhodobo nezamestnaných,
- ✓ NP Chceme byť aktívni na trhu práce – podpora vytvorenia pracovných miest pre znevýhodnených UoZ nad 50 rokov veku,
- ✓ NP Šanca na zamestnanie – podpora zamestnanosti dlhodobo nezamestnaných a inak znevýhodnených UoZ u verejných zamestnávateľov,
- ✓ NP Cesta na trh práce.

Aktivita B.2.1. Zlepšenie postavenia UoZ na trhu práce, zvýšenie zamestnateľnosti a zamestnanosti UoZ a znevýhodnených UoZ

Hlavným cieľom projektu je zlepšiť postavenie UoZ na trhu práce, zvýšiť zamestnateľnosť a zamestnanosť UoZ a znevýhodnených UoZ podporou vytvárania pracovných miest, znížiť nezamestnanosť, osobitne dlhodobú nezamestnanosť, podpora rozvoja miestnej a regionálnej zamestnanosti v najmenej rozvinutých okresoch s vysokou mierou evidovanej nezamestnanosti.

Predpokladané zdroje financovania:	OP IZ
Celkový rozpočet:	3 400 tis. EUR
Z toho výška RP:	-
Z toho orientačne EŠIF:	3 400 tis. EUR
Kľúčoví partneri (gestori):	MPSVR SR
Partneri:	UPSVaR Prešov, Rozvojová rada okresu Sabinov
Termín realizácie:	2016-2020

Pozn.: Celkový rozpočet na realizáciu NP UPSVaR pre všetky najmenej rozvinuté okresy je 50 000 tis. EUR na 5 rokov, z toho orientačne pre okres Sabinov 3 400 tis. EUR, podľa schválených žiadostí prostredníctvom UPSVaR.

Aktivita B.2.2. Vytvorenie centra poradenstva a služieb zamestnanosti(poradenské centrum zahŕňajúce kariérne a profesijné poradenstvo pre ZŠ, služby pre trh práce, služby pre inkubačné programy a služby pre subjekty sociálnej ekonomiky). Garantom aktivity je UPSVaR.

Opatrenie B.3. Podpora investícií do predprimárneho a primárneho vzdelávania, posilnenie celodenného vzdelávacieho systému s využitím existujúcich priestorov miest a obcí

Vo vybraných obciach okresu Sabinov je potrebné vytvoriť nové priestorové kapacity pre predškolskú výchovu v materských školách, pričom je potreba orientovať sa na prepojenie so základnými školami s cieľom umožniť plynulý prechod detí do základnej školy, podpora špecializácie základných škôl v okrese s cieľom posilniť záujem žiakov o technické a prírodovedné odbory, praktické vyučovanie a získanie základných návykov v rámci vzdelávacieho procesu.

Aktivita B.3.1. Zvýšenie kapacít a kvality predprimárneho vzdelávania

Z dôvodu podpory stabilizácie mladej pracovnej sily v regióne (vytváranie nových pracovných miest, budovanie sociálnych nájomných bytov) a očakávaného nárastu počtu detí je nevyhnutné zvýšiť kapacitu predškolských zariadení v spádových lokalitách okresu so zvýšeným počtom MRK, za účelom zabezpečenia celodenného vzdelávania v predškolskom systéme a zlepšiť pripravenosť detí na vstup do školského vzdelávacieho systému, hlavne v lokalitách so zvýšeným počtom MRK.

Predpokladané zdroje financovania:	RP, OP IŽ, IROP, mestské a obecné rozpočty
Celkový rozpočet:	2 125 tis. EUR
Z toho výška RP:	150 tis. EUR
Z toho orientačne EŠIF:	1 878 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta	25
Kľúčoví partneri (gestori):	MPSVR SR, MV SR, MŠVVŠ SR, Rozvojová rada okresu Sabinov
Partneri:	Jarovnice, Torysa, Pečovská Nová Ves, Lipany, Červenica
Termín realizácie:	2016 – 2020
Účel RP:	výstavba, rekonštrukcia budovy, priestorov regionálnych centier, technologické vybavenie, náradie a prístroje, mzdy, materiálno-technické vybavenie, prevádzkové a režijné náklady a iné výdavky súvisiace s realizáciou projektov
Prijímateľ RP:	mestá a obce okresu, subjekty územnej spolupráce a iné právnické osoby

Aktivita B.3.2. Zvýšenie kvality primárneho vzdelávania

Vo vybraných obciach okresu Sabinov je potrebné dobudovať, resp. modernizovať priestorové

kapacity pre výchovno-vzdelávaciu činnosť v základných školách spojenú so službami podporujúcimi vzdelávací proces (jedáleň, kuchyňa, centrá voľného času, ihriská, telocvičňa). Podporovať špecializáciu základných škôl v okrese Sabinov s cieľom posilniť záujem žiakov o technické a prírodovedné odbory, praktické vyučovanie a získanie základných návykov v rámci vzdelávacieho procesu a rozvíjať pilotný model procesu diagnostiky a rediagnostiky detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v regióne s cieľom zvýšiť ich úspešnosť pri dosahovaní vzdelávacích výsledkov.

Predpokladané zdroje financovania:	RP, OP LZ, IROP, mestské a obecné rozpočty
Celkový rozpočet:	2 000tis. EUR
Z toho výška RP:	140 tis. EUR
Z toho orientačne EŠIF:	360 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta	15
Kľúčoví partneri (gestori):	MPSVR SR, MŠVVŠ SR, PSK, Rozvojová rada okresu Sabinov
Partneri:	obce a mestá, MVO, podnikateľské subjekty, MV SR
Termín realizácie:	2016 – 2020
Účel RP:	výstavba, rekonštrukcia budovy, priestorov regionálnych centier, technologické vybavenie, náradie a prístroje, mzdy, materiálno-technické vybavenie, prevádzkové a režijné náklady a iné výdavky súvisiace s realizáciou projektov
Prijímateľ RP:	mestá a obce okresu, subjekty územnej spolupráce a iné právnické osoby

Priorita C. Podpora regionálnej a miestnej ekonomiky vo všetkých odvetviach s dôrazom na priemysel, poľnohospodárstvo a lesníctvo

Prioritný program je zameraný na podporu rozvoja regionálnej ekonomiky ako základu zlepšenia podmienok na trhu práce. Jeho cieľom je naštartovanie a rozvoj ekonomických aktivít podnikateľského a verejného sektora udržateľne a efektívne zhodnocujúcich lokálne zdroje a umožňujúcich čo najširšie využitie disponibilnej pracovnej sily a tým vytvorenie regionálneho pôlu rastu v koordinácii s ostatnými zaostávajúcimi okresmi na severe Slovenska.

Opatrenie C.1.Podpora regionálnej a miestnej ekonomiky, inovácií a investícií

Zámerom je zvýšenie zamestnanosti, zlepšenie konkurencieschopnosti a podpory exportu z regiónu, stimulovanie podnikania, najmä prostredníctvom uľahčenia využívania nových nápadov v hospodárstve, podpora firiem a zvýšenie miery ich zotrvania na trhu aj prostredníctvom vytvorenia podmienok pre podporu rastu, inovácií a rozvoja, podpora podnikateľských projektov v priemysle a službách, proporcionálne na území okresu Sabinov.

Aktivita C.1.1.Podporapodnikateľských projektov v priemysle a službách v aktivitách

inovácií, technológií a technologických postupov a na využitie disponibilnej pracovnej sily

Zámerom je rozširovanie výroby, zavádzanie nových technológií, zvyšovanie počtu zamestnancov a ich rekvalifikácia v podnikateľskom sektore.

Predpokladané zdroje financovania:	RP, OP VaI, OP LZ, súkromné zdroje, investičná pomoc (§4)*
Celkový rozpočet:	10 582 tis. EUR
Z toho výška RP:	10 tis. EUR
Z toho orientačne EŠIF:	4 380 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta	370
Kľúčoví partneri (gestori):	MH SR, MŠVVŠ SR, MPSVR SR, Rozvojová rada okresu Sabinov
Partneri:	podnikateľské subjekty okresu Sabinov
Termín realizácie:	2016 – 2020
Účel RP:	výstavba, rekonštrukcia budovy, priestorov, technologické vybavenie, náradie a prístroje, mzdy, materiálno-technické vybavenie, prevádzkové a režijné náklady a iné výdavky súvisiace s realizáciou projektov
Prijímateľ RP:	mestá a obce okresu, subjekty územnej spolupráce a iné právnické osoby

*podľa zákona č. 561/2007 Z. z. o investičnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Aktivita C.1.2. Podpora výstavby, rekonštrukcie a modernizácie priemyselných areálov, objektov a plôch v okrese Sabinov pre zvýšenie atraktívnosti

Využívanie existujúcich objektov v katastrálnych územiach samospráv za účelom ich rekonštrukcie a spustenia výroby, resp. možnosti zriaďovania malých priemyselných parkov pre MSP s predmetmi podnikania neohrožujúcimi životné prostredie a neobmedzujúcimi obyvateľov, analýza objektov a ich využiteľnosť, vyhľadávanie investorov.

Predpokladané zdroje financovania:	PRV, IROP*, RP, mestské a obecné rozpočty
Celkový rozpočet:	1 760 tis. EUR
Z toho výška RP:	115 tis. EUR
Z toho orientačne EŠIF:	1 443 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta	34
Kľúčoví partneri (gestori):	MPRV SR, mesto Lipany, Sabinov, obce Jarovnice a Hanigovce, podnikateľské subjekty, Rozvojová rada okresu Sabinov
Partneri:	UPSVaR Prešov
Termín realizácie:	2016 – 2020
Účel RP:	výstavba, rekonštrukcia budovy, priestorov,

	infraštruktúry, náradie a prístroje, mzdy, materiálo-technické vybavenie a iné výdavky súvisiace s realizáciou projektov
Prijímateľ RP:	mestá a obce okresu, subjekty územnej spolupráce a iné právnické osoby

*Z IROP bude financovaná cesta mimo objektu priemyselného areálu.

Aktivita C.1.3. Založenie subjektu zabezpečujúceho funkciu odbytového združenia regionálnych produktov vo všetkých podporovaných odvetviach v Akčnom pláne

Podpora zvýšenia konkurencieschopnosti regionálnych produktov, obchodno-odbytových možností ako aj marketingových aktivít na podporu remeselnej výroby, produkcie MSP vrátane produkcie poľnohospodárov, chovateľov v oblasti živočíšnej výroby, ovocinárov, spracovateľov prvovýrobkov na potravinové produkty ako aj podnikateľov v oblasti služieb a obchodu v oblasti remeselnej produkcie na území okresu Sabinov, vytvorenie regionálnej značky a vlastnej obchodnej siete.

Predpokladané zdroje financovania:	RP, PRV
Celkový rozpočet:	150 tis. EUR
Z toho výška RP:	75 tis. EUR
Z toho orientačne EŠIF:	75 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta:	5
Kľúčoví partneri (gestor):	Rozvojová rada okresu Sabinov, MPSVR SR, MPRV SR
Partneri:	podnikateľské subjekty, MAS, obce, MVO
Termín:	2017-2020
Účel RP:	výstavba, rekonštrukcia priestorov, mzdy, materiálo-technické vybavenie, prevádzkové a režijné náklady
Prijímateľ RP:	mestá a obce okresu, subjekty územnej spolupráce a iné právnické osoby

Aktivita C.1.4. Podpora výskumných a vývojových aktivít zameraných na farmaceutický priemysel

Podpora vytvorenia výskumnej základne slovenskej farmaceutickej firmy za účelom podpory rozvoja nových produktov v oblasti farmácie, podpora výskumu zo strany štátu ako strategického produktu strategického významu (očkovacie séra).

Predpokladané zdroje financovania:	RP, OP VaI, podnikateľský sektor /súkromné zdroje
Celkový rozpočet:	3 000 tis. EUR
Z toho výška RP:	75 tis. EUR
Z toho orientačne EŠIF:	1 425 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta:	20

Kľúčoví partneri (gestori):	MŠVVŠ SR, SAV, MH SR
Partneri:	Rozvojová rada okresu Sabinov, podnikateľské subjekty, vysoké a stredné školy
Termín:	2017-2020
Účel RP:	rekonštrukcia budovy, priestorov regionálnych centier, technologické vybavenie, náradie a prístroje, mzdy, materiálno-technické vybavenie, prevádzkové a režijné náklady
Prijímateľ RP:	Právnické osoby

Opatrenie C.2.Podpora oživenia poľnohospodárskej výroby v oblasti rastlinnej, živočíšnej a ovocinárskej prvovýroby a jej koordinácia v nadväznosti na spracovateľské kapacity, ktoré sú v okrese/regióne k dispozícii

Aktivita C.2.1.Vytvorenie podmienok pre podporu podnikateľských projektov v rastlinnej výrobe

Vytvorenie podmienok pre podporu minimálne 4 podnikateľských projektov (SHR, malé farmy a klaster), spojených do spolupráce ako dodávatelia do spracovateľských poľnohospodárskych podnikov, na spracovanie rastlinnej výroby (používanie nových odrôd krmných zmesí, pšenice, špaldy, mlyn, výroba krmných zmesí), ktorí **zároveň budú aj členmi odbytového združenia**, ktorého úlohou bude distribuovať vlastné produkty - podpora inovácií, nových technológií v pôdohospodárstve a realizácie produkcie na trhu.

Predpokladané zdroje financovania:	RP, PRV, OP ĽZ, podnikateľský sektor/súkromné zdroje, investičná pomoc (§ 4)*
Celkový rozpočet:	3 350 tis. EUR
Z toho výška RP:	70 tis. EUR
Z toho orientačne EŠIF:	2 180tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta:	65
Kľúčoví partneri (gestori):	MPRV SR, MPSVR SR, Rozvojová rada okresu Sabinov, spracovatelia produktov RV
Partneri:	malí a strední farmári a regionálne odbytové organizácie
Termín realizácie:	2017 – 2020
Účel RP:	výstavba, rekonštrukcia budovy, priestorov, revitalizácia pôdy, nákup technologických strojov, poľnohospodárskej techniky, náradie a prístroje, mzdy, materiálno-technické vybavenie, prevádzkové a režijné náklady a iné výdavky súvisiace s realizáciou projektov
Prijímateľ RP:	(mestá a obce okresu, subjekty územnej spolupráce a iné právnické osoby

*podľa zákona č. 561/2007 Z. z. o investičnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Aktivita C.2.2.Vytvorenie podmienok pre podporu podnikateľských projektov v živočíšnej výrobe

Vytvorenie podmienok pre podporu podnikateľských subjektov a subjektov zapojených do spolupráce ako dodávatelia do spracovateľských poľnohospodárskych podnikov, na spracovanie mlieka (mliekareň), mäsa (mäso kombinát), ktorí zároveň budú aj členmi odbytového združenia. Úlohou odbytového združenia bude distribuovať vlastné produkty - podpora inovácií, nových technológií v pôdohospodárstve a potravinárskom priemysle, a umiestnenie produkcie na trhu.

Predpokladané zdroje financovania:	PRV, OP LŽ, podnikateľský sektor/súkromné zdroje, investičná pomoc (§4)*
Celkový rozpočet:	2 470 tis. EUR
Z toho výška RP:	-
Z toho orientačne EŠIF:	1 720 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta	70
Kľúčoví partneri (gestori):	MPRV SR, MPSVR SR, Rozvojová rada okresu Sabinov, spracovatelia produktov ŽV
Partneri:	malí a strední farmári a regionálne odbytové organizácie
Termín realizácie:	2016 – 2020

*podľa zákona č. 561/2007 Z. z. o investičnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Aktivita C.2.3.Vytvorenie podmienok pre podporu podnikateľských projektov v oblasti lesného hospodárstva

Využitie vlastníctva samosprávy a zabezpečenie rekultivácie, ošetrovania, výsadby a výrubu drevín. Využívanie suroviny v regióne na ďalšie spracovanie (drevoštiepka na kúrenie, drevený mulč na záhradnícke a pestovateľské účely, palivo do domácnosti, spracovanie drobných úžitkových predmetov v rámci sociálnych podnikov), mesto Lipany - mestské lesy, mesto Sabinov – mestské lesy, obec Krivany.

Predpokladané zdroje financovania:	PRV, OP LŽ, podnikateľský sektor/súkromné zdroje
Celkový rozpočet:	1 100 tis. EUR
Z toho výška RP:	-
Z toho orientačne EŠIF:	860 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta:	45
Kľúčoví partneri (gestori):	MPRV SR, MPSVR SR, Rozvojová rada okresu Sabinov, spracovatelia drevenej hmoty
Partneri:	mestá a obce, podnikateľské subjekty a regionálne odbytové organizácie
Termín realizácie:	2017 – 2020

Aktivita C.2.4.Vytvorenie podmienok pre podporu podnikateľských projektov v oblasti sadovníctva a ovocinárstva

Okres Sabinov bol významným pestovateľom a spracovateľom typického ovocia na území Slovenska – marhule/sabinovská baracka, jablká, slivky, ríbezle, egreše, orechy. Ide o významný prvok v poľnohospodárstve, ktorého podporou predpokladáme vznik cca 150 nových pracovných miest (sadovníctvo a starostlivosť o sad, zber, spracovávanie ovocia, výroba produktov a zariadení využívaných v tomto predmete podnikania a pod.). Okrem toho vzniká množstvo pridružených pracovných miest pri spracovávaní, balení a distribúcii. Oživenie tohto smeru podnikania zlepši kvalitu životného prostredia, nakoľko obmenou rastlinstva za kvetenstvo plánujeme podporiť aj včelárstvo a spracovanie medu a vedľajších produktov. Nakoľko ide o širokú škálu činností v lokalitách okresu vznikol významný klaster Krivany a mesto Sabinov rozšíri v svojom sociálnom podniku činnosti pomáhajúce motivovať občanov dlhodobo bez pracovných zručností.

Predpokladané zdroje financovania:	RP, PRV, OP LŽ, podnikateľský sektor/súkromné zdroje
Celkový rozpočet:	1800 tis. EUR
Z toho výška RP:	50 tis. EUR
Z toho orientačne EŠIF:	1 450 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta	35
Kľúčoví partneri (gestori):	MPRV SR, MPSVR SR, Rozvojová rada okresu Sabinov, spracovatelia medu
Partneri:	mestá a obce, podnikateľské subjekty a regionálne odbytové organizácie
Termín realizácie:	2017 – 2020
Účel RP:	výstavba, rekonštrukcia budovy, priestorov, revitalizácia pôdy, technologické vybavenie, náradie a prístroje, mzdy, materiálno-technické vybavenie, prevádzkové a režijné náklady a iné výdavky súvisiace s realizáciou projektov
Prijímateľ RP:	mestá a obce okresu, subjekty územnej spolupráce a iné právnické osoby

Opatrenie C.3. Podpora subjektov sociálnej ekonomiky a subjektov na podporu lokálnej zamestnanosti zameraných na verejno-prospešné práce a služby vo vybratých mestách a obciach na zmiernenie chudoby marginalizovaných skupín

Podpora vzniku subjektov sociálnej ekonomiky a subjektov na podporu lokálnej zamestnanosti ako medzitrhu práce s dôrazom na ekonomickú udržateľnosť, zvlášť v obciach s vysokou mierou nezamestnanosti s prioritou ich zamerania na verejno-prospešné práce, v nasledujúcich oblastiach:

- drobné práce v stavebníctve,
- výroba betónových prefabrikátov,
- sociálne služby a opatrovateľské služby,
- výroba obalov,
- opravy miestnych komunikácií,
- starostlivosť o prvky zelenej infraštruktúry, napr. čistenie potokov, starostlivosť o nevyužívané priestranstvá a plochy, odstraňovanie inváznych druhov rastlín, obnova mokradí, výsadba prvkov ÚSES, kosenie a pasenie na zarastajúcich plochách významných

- z hľadiska zachovania biodiverzity,
- zhodnocovanie biologicky rozložiteľného materiálu a pod.,
- skleníky a spracovanie poľnohospodárskych produktov,
- triedenie a druhotné spracovanie odpadu,
- triedenie odpadu,
- sadovnícke a ovocinárske práce a výroba produktov,
- spracovanie dreveného odpadu a vykurovanie objektov samosprávy.

Zabezpečenie činností verejnoprospešného charakteru, ktorých realizácia nevyžaduje vysokokvalifikovanú pracovnú silu a cena práce a služby nevytvárajú zisk porovnateľný s podnikateľskými subjektami, ale efekt spoločenskej potreby a uplatniteľnosti je maximálny vo vzťahu k znevýhodneným a sociálne vylúčeným osobám, za účelom zmiernenia ich chudoby.

Predpokladané zdroje financovania:	RP, OP ĽZ, SIH
Celkový rozpočet:	3 550 tis. EUR
Z toho výška RP:	705 tis. EUR
Z toho orientačne EŠIF:	2 355 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta	120
Kľúčoví partneri (gestori):	MPSVR SR, MV SR, SZRB AM, dotknuté mestá a obce, vrátane okolitých obcí s prevádzkami,
Partneri:	Rozvojová rada okresu Sabinov, MVO, podnikateľské subjekty, PSK
Termín realizácie:	2016 – 2020
Účel RP:	výstavba, rekonštrukcia budovy, priestorov, technologické vybavenie, náradie a prístroje, mzdy, materiálo-technické vybavenie, prevádzkové a režijné náklady a iné výdavky súvisiace s realizáciou projektov
Prijímateľ RP:	mestá a obce okresu, subjekty územnej spolupráce a iné právnické osoby

Priorita D. Zvýšenie investícií do rozvoja dopravnej, technickej a sociálnej infraštruktúry a zlepšenie atraktivity územia a kvality služieb

Prioritná oblasť je zameraná na zvýšenie atraktívnosti okresu pre prácu, bývanie a podnikanie a tým aj stabilizáciu kvalifikovanej pracovnej sily, rozvoj ekonomiky okresu a zastavenie vysťahovania mladých ľudí z okresu a to prostredníctvom :

- vytvorenia podmienok pre cenovo dostupné kvalitné bývanie s cieľom stabilizovať mladé rodiny v okrese Sabinov,
- zlepšenia podmienok pre aktívne starnutie obyvateľstva a dôstojný život v starobe - dobudovanie siete sociálnych služieb poskytovaných komunitou,
- vybudovania siete CIZS (centier integrovanej zdravotnej starostlivosti) a rekonštrukcie lokálnych centier v obciach s vysokou mierou nezamestnanosti a zdravotným rizikom,

- zvýšenia podielu zhodnocovania odpadov a koordinácie energetiky v okrese Sabinov,
- podpory ekologickej a udržateľnej mobility - vybudovanie Integrovaného dopravného systému v okrese Sabinov, rozvoj verejnej infraštruktúry pre podporu mobility v území, podpora modernizácie miestnej cestnej infraštruktúry.

Opatrenie D.1.Pilotné programy svojpomocnej výstavby sociálnych bytových jednotiek pre aktívnych občanov (83 bytových jednotiek pre cca 325 osôb)- Pečovská Nová Ves, Sabinov, Lipany, Jarovnice, Olšov, Rožkovany, Jakubovany, Bajerovce, Torysa, Krivany.

Nevyhnutnou súčasťou podpory a udržateľnosti vytvorených pracovných miest a zvyšovania ekonomického potenciálu okresu Sabinov je stabilizácia pracovnej sily v produktívnom veku s podporou komplexu služieb ako je dostupné bývanie, rodinná infraštruktúra (dostupné siete vzdelávacích inštitúcií s dostatočnou kapacitou, služby a prístup k voľnočasovým aktivitám a podujatiam).

Prioritný program je zameraný na nasledujúce činnosti:

- využitie svojpomocnej výstavby bytov ako motivačného nástroja na vstup na trh práce a stabilizáciu pracovnej sily,
- podporu projektov sociálneho a nájomného bývania s využitím kapacít podnikov sociálnej ekonomiky,
- zlepšenie dostupnosti a efektívnosti verejnej technickej a sociálnej infraštruktúry.

Predpokladané zdroje financovania:	ŠFRB, OP ĽZ, SIH
Celkový rozpočet:	7 255 tis. EUR
Z toho výška RP:	-
Z toho orientačne EŠIF:	4 035 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta	60
Kľúčoví partneri (gestori):	MDV SR, MV SR, MPSVR SR, SZRB AM, Rozvojová rada okresu Sabinov, mesto Sabinov, mesto Lipany, obce: Pečovská Nová Ves, Jarovnice, Olšov, Rožkovany, Bajerovce, Jakubovany, Torysa
Partneri:	mestá a obce v okrese
Termín realizácie:	2016 – 2020

Finančné prostriedky na obstaranie nájomných bytov a obnovu bytových domov bude možné poskytnúť po splnení podmienok ustanovených príslušnými právnymi predpismi (napr. zákon č. 443/2010 Z. z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní v znení neskorších predpisov a zákon č. 150/2013 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania v znení zákona č. 276/2015 Z. z.).

Opatrenie D.2.Podpora prípravy územia pre bytovú výstavbu (majetková, technická a infraštruktúrna dokumentácia) a investície spojené s tvorbou pracovných príležitostí

Nevyhnutná súčasť výstavby infraštruktúry pri výstavbe bytových nájomných domoch - kanalizácia, vodovod, čistiare odpadových vôd, rekonštrukcie kultúrnych objektov,

protipovodňové zábrany (vrátane vytvárania miest pre prirodzené rozlievanie vody z koryta – obnova mokradí) a ochrany a pod.

Aktivita D.2.1. Projektová dokumentácia pre technickú infraštruktúru súvisiaca s výstavbou nájomných bytov v okrese Sabinov

Náklady na vypracovanie projektovej a stavebnej dokumentácie pre výstavbu nájomných bytov sú vysoké a nie sú oprávneným výdavkom v celej výške pri poskytovaní NFP, resp. dotácií. Do tohoto podopatrenia boli započítané náklady súvisiace s opatrením D.1. (9 obcí a miest, 83 bytových jednotiek).

Predpokladané zdroje financovania:	vlastné zdroje
Celkový rozpočet:	100 tis. EUR
Z toho výška RP:	-
Kľúčoví partneri (gestori):	Rozvojová rada okresu Sabinov, mesto Sabinov, mesto Lipany, obce: Pečovská Nová Ves, Jarovnice, Oľšov, Rožkovany, Bajerovce, Jakubovany, Torysa, Krivany
Partneri:	mestá a obce v okrese
Termín realizácie:	2016 – 2020

Aktivita D.2.2. Infraštruktúra v obciach okresu Sabinov

Realizácia napojenia na technickú infraštruktúru – vybudovanie sietí (voda, kanál, plyn, elektrická energia, miestne komunikácie k pozemkom). Práce budú z 50% zabezpečované sociálnymi podnikmi.

Predpokladané zdroje financovania:	PRV, IROP, OP ĽZ, vlastné zdroje
Celkový rozpočet:	2 970 tis. EUR
Z toho výška RP:	-
Z toho orientačne EŠIF:	950 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta:	8
Kľúčoví partneri (gestori):	MPRV SR, MV SR, Rozvojová rada okresu Sabinov, Torysa a Červená Voda, Krivany
Partneri:	sociálne podniky, MVO, podnikateľské subjekty
Termín realizácie:	2016 – 2020

Opatrenie D.3. Podpora budovania sociálnych zariadení a centier integrovanej zdravotnej starostlivosti

Aktivita D.3.1. Zvýšenie kapacít sociálnych zariadení na území okresu Sabinov

Podpora vzniku Národného centra sklerózy multiplexa podpora vzniku minimálne troch zdravotných

centier v rámci okresnej siete integrovanej zdravotnej starostlivosti v obciach s vysokou mierou nezamestnanosti a zdravotným rizikom. Centrá budú integrovať funkciu zdravotnej starostlivosti a podpory zdravia.

Dobudovanie siete sociálnych služieb, ktorého súčasťou bude najmä:

- rekonštrukcia strediska sociálnych služieb,
- denný stacionár pre seniorov,
- sociálne a komunitné služby,
- vybudovanie zariadenia pre seniorov.

Predpokladané zdroje financovania:	RP, IROP, vlastné zdroje, podnikateľský sektor
Celkový rozpočet:	4 110 tis. EUR
Z toho výška RP:	495 tis. EUR
Z toho orientačne EŠIF:	1 385 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta:	39
Kľúčoví partneri (gestori):	MPRV SR, Rozvojová rada okresu Sabinov
Partneri:	dotknuté obce, MVO, podnikateľské subjekty v okrese, PSK, MZ SR
Termín realizácie:	2017 – 2020
Účel RP:	výstavba, rekonštrukcia budovy, priestorov, vybavenie zariadení, mzdy, materiálno-technické vybavenie, prevádzkové a režijné náklady
Prijímateľ RP:	mestá a obce okresu, subjekty územnej spolupráce a iné právnické osoby

Aktivita D.3.2.Zvýšenie kapacít zdravotníckych zariadení a dostupnosť zdravotných služieb na území okresu Sabinov

Podpora modernizácie a rozširovanie poskytovaných zdravotníckych služieb v zdravotných centrách v rámci okresnej siete centier integrovanej zdravotnej starostlivosti v obciach s vysokou mierou nezamestnanosti a zdravotným rizikom. Centrá budú integrovať funkciu zdravotnej starostlivosti a podpory zdravia a budú zriadené v súlade so zámermi MZ SR.

Predpokladané zdroje financovania:	RP, IROP, vlastné zdroje
Celkový rozpočet:	4 000 tis. EUR
Z toho výška RP:	80 tis. EUR
Z toho orientačne EŠIF:	3 200 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta:	20
Kľúčoví partneri (gestori):	MPRV SR, Rozvojová rada okresu Sabinov
Partneri:	dotknuté obce, MVO, podnikateľské subjekty v okrese, PSK, MZ SR
Termín realizácie:	2018 – 2020
Účel RP:	Úhrada nákladov projektovej dokumentácie a nákladov na verejné obstarávanie

Prijímateľ RP:	mestá a obce okresu, subjekty územnej spolupráce a iné právnické osoby
-----------------------	--

Opatrenie D.4. Environmentálna infraštruktúra, energetika, odpadové hospodárstvo a verejné služby

Ochrana životného prostredia, racionálne zhodnocovanie odpadov, efektívna verejná služba sú základné aktivity na podporu vytvárania nových pracovných miest, ale aj zlepšenie prístupu občanov k verejným službám bez nutnosti dochádzať do okresných miest.

Aktivita D.4.1. Centrá integrovaných verejných služieb – spoločné úradovne

Podpora integrovaného projektu na jednotné budovanie spoločných úradovní na území okresu s centrami Sabinov, Lipany, Pečovská Nová Ves, Torysa na zavedenie systémov, procesov a štandardov riadenia kvality s orientáciou na skvalitnenie služieb preneseného výkonu štátnej správy ako aj miestnej samosprávy v mestách a obciach okresu v súlade s legislatívou s orientáciou aj na prepojenie úradov v oblasti regionálneho rozvoja ako aj CMRR v neposlednom rade s cieľom integrácie všetkých systémov elektronických služieb VS a pod. (ESO, IOM, RISAN, DCOM a pod.).

Predpokladané zdroje financovania:	OP EVS
Celkový rozpočet:	350 tis. EUR
Z toho výška RP:	-
Z toho orientačne EŠIF:	350 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta:	8
Kľúčoví partneri (gestori):	Rozvojová rada okresu Sabinov, mesto Sabinov, mesto Lipany, obce: Pečovská Nová Ves, Torysa
Partneri:	mestá a obce v okrese, ZMOS
Termín realizácie:	2017 – 2020

Aktivita D.4.2. Podpora triedenia a zhodnocovania odpadov, zefektívnenie odpadového hospodárstva a miestnej energetiky

Zvýšenie triedenia tuhého komunálneho odpadu prostredníctvom efektívneho zberu odpadu z domácností a vybudovaním zberných dvorov a následné spracovanie časti vytriedeného odpadu na druhotnú surovinu(kompost, stavebný materiál, a pod.) a vytvorenie systémov koordinácie odpadového hospodárstva a miestnej energetiky v okrese. Cieľom je vytvoriť pracovné príležitosti a zlepšiť stav životného prostredia podporou minimálne štyroch projektov na ochranu životného prostredia v zmysle vyššie uvedených aktivít.

Táto aktivita obsahuje zámery nasmerované na ochranu životného prostredia s potenciálom využitia pracovnej sily disponibilnej v okrese, najmä formou:

- výstavby a prevádzky zariadenia na úpravu a zhodnotenie odpadov,
- triedenia, zhodnocovania stavebných odpadov, výroby prefabrikátov,
- zriadenie kompostovísk,
- spracovanie a znovuvyužívanie asfaltového odpadu,
- príprava a implementácia nízkouhlíkových stratégií pre dve skupiny samospráv v okrese, vrátane prípravy projektov zameraných na úspory energie a využívanie miestnych obnoviteľných zdrojov prispievajúcich k plneniu cieľov uvedených v stratégií.

Predpokladané zdroje financovania:	RP, OP KŽP, Environmentálny fond, OP ĽZ
Celkový rozpočet:	3 000 tis. EUR
Z toho výška RP:	40 tis. EUR
Z toho orientačne EŠIF:	1 500 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta	55
Kľúčoví partneri (gestori):	MPRV SR, MŽP SR, MV SR, PSK, Rozvojová rada okresu Sabinov, podnikateľské subjekty, RRA
Partneri:	mestá a obce v okrese Sabinov
Termín realizácie:	2017 – 2020
Účel RP:	revitalizácia plochy a priestorov, nákup technologických zariadení, strojov a prístrojov, mzdy, materiálno-technické vybavenie, prevádzkové a režijné náklady
Prijímateľ RP:	mestá a obce okresu, subjekty územnej spolupráce a iné právnické osoby

Opatrenie D.5. Dopravná infraštruktúra podporujúca udržateľnú mobilitu pracovnej sily

Toto opatrenie zahŕňa podporu v ekologickej a udržateľnej mobilite a to formou:

- vybudovania Integrovaného dopravného systému v okrese Sabinov,
- budovania účelových cyklotrás pre podporu pracovnej mobility v súlade so Štúdiou uskutočniteľnosti pre trasovanie EUROVELO 11,
- budovania obchvatov a prístupových komunikácií podporujúcich rozvoj podnikania a kvalitu životného prostredia obyvateľov,
- napojenia na národné a medzinárodné dopravné uzly, prístup k leteckej doprave.

Aktivita D.5.1. Výstavba mostu Ľutina

Vybudovanie mostu v obci Ľutina za účelom skvalitnenia infraštruktúry a zlepšenia dopravnej situácii v obci.

Predpokladané zdroje financovania:	ŠR
Celkový rozpočet:	190 tis. EUR
Z toho výška RP:	-
Z toho orientačne EŠIF:	-

Kľúčoví partneri (gestori):	PSK, Rozvojová rada okresu Sabinov
Partneri:	mestá a obce v okrese
Termín realizácie:	2017 – 2020

Aktivita D.5.2. Integrovaný dopravný systém – plán udržateľnej mobility

Vybudovanie IDS - prepojenie medzi všetkými regionálnymi a národnými dopravcami v okrese s dôrazom na zabezpečenie mobility pracovnej sily k novovytvoreným a existujúcim pracovným miestam, vrátane podpory budovania regionálnych cyklotrás s prepojením na turistické cyklotrasy. Väčšina ľudských zdrojov zabezpečujúcich tieto činnosti bude z novo zriadených a podporených sociálnych podnikov a taktiež budú využívané nástroje APTP UPSVaR.

Predpokladané zdroje financovania:	IROP, PRV, INTEREG V, RP
Celkový rozpočet:	1 850 tis. EUR
Z toho výška RP:	635 tis. EUR
Z toho orientačne EŠIF:	990 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta	5
Kľúčoví partneri (gestori):	MPRV SR, PSK, Rozvojová rada okresu Sabinov
Partneri:	mestá a obce v okrese, subjekty sociálnej ekonomiky
Termín realizácie:	2017 – 2020
Účel RP:	budovanie regionálnych cyklotrás s prepojením na turistické cyklotrasy
Prijímateľ RP:	mestá a obce okresu, subjekty územnej spolupráce a iné právnické osoby

Aktivita D.5.3. Environmentálna infraštruktúra a adaptačné opatrenia zmeny klímy s využitím lokálnej pracovnej sily

Projekty integrovanej ochrany pred povodňami a preventívne protipovodňové opatrenia v prírode pozdĺž vodného toku Torysa (so zameraním sa na prírode blízke opatrenia netechnického charakteru a obnovu mokradí) a jej prítokov na území okresu Sabinov v súlade s princípmi environmentálnej udržateľnosti. Pri zabezpečovaní činností budú využívané ľudské zdroje zo zriadených sociálnych podnikov na území okresu Sabinov (v súlade s Plánmi manažmentu povodňového rizika v čiastkových povodiach SR). Ide o pilotný projekt pre vybudovanie jednoduchých protipovodňových a vodozádržných opatrení.

Predpokladané zdroje financovania:	RP, OP KŽP, PRV, Environmentálny fond
Celkový rozpočet:	5 100 tis. EUR
Z toho výška RP:	30 tis. EUR
Z toho orientačne EŠIF:	2 650 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta	15
Kľúčoví partneri (gestori):	MPRV SR, MŽP SR, MV SR, PSK, Rozvojová rada okresu Sabinov, Povodie Bodrogu, VHP
Partneri:	mestá a obce v okrese, subjekty sociálnej ekonomiky

Termín realizácie:	2017 – 2020
Účel RP:	revitalizácia plochy a priestorov, nákup technologických zariadení, strojov a prístrojov, mzdy, materiálno-technické vybavenie, prevádzkové a režijné náklady
Prijímateľ RP:	mestá a obce okresu, subjekty územnej spolupráce a iné právnické osoby

Priorita E. Rozvoj a podpora cestovného ruchu a obnova kultúrneho dedičstva

Podpora investícií do obnovy, rekonštrukcie a skvalitnenia kultúrno-historického potenciálu okresu vo forme existujúcich pamiatok a významných historicky a architektonicky vzácných alebo chránených budov a príľahlej zelene prostredníctvom zamestnávania ale aj rozvoja zručností ľudí v rôznych potrebných profesiách. Zvýšenie nárokov členských obcí a miest na oblasť organizáciu cestovného ruchu „Región Šariš“ s ambíciou zabezpečenia služieb destinačnej spoločnosti, destinačný marketing, informovanie verejnosti, tvorba a ponuka pobytových balíkov, organizovanie a časové zosúladzovanie podujatí s cieľom zvýšenia ich návštevnosti. Vytvárať podmienky na zlepšenie povedomia o okrese, na zvýšenie počtu návštevníkov (formou udržiavania trás a chodníkov, informačných tabulí...) a na zvýšenie počtu prenocovaní.

Zabezpečiť prepojenosť agropodnikania v poľnohospodárstve s lokálnymi podnikmi služieb cestovného ruchu. Vytvárať podmienky na turizmus v zariadeniach CR pre rodiny s malými deťmi, seniorov, osoby so zdravotným postihnutím a osoby s nižším príjmom. Ďalšie PM budú vznikať zadefinovaním podmienok sociálneho a zeleného VO a zapájaním sociálnych podnikov. Podpora investícií do tzv. zelenej infraštruktúry zameraných na zachovanie, obnovu jej prvkov a zabezpečenie následnej starostlivosti o ne s využitím aj na zatraktívnenie územia pre cestovný ruch.

Opatrenie E.1. Podpora atraktívnosti okresu pre cestovný ruch a zamestnanosť

Aktivita E.1.1. Výstavba voľnočasových, oddychových a rekreačných zón

V rámci rozvoja cestovného ruchu v okrese Sabinov je nevyhnutné zabezpečiť aj doplnkové „atraktivity“ spojené so spoznávaním územia, jeho histórie a objavovania jedinečností. Obce budú pri týchto činnostiach využívať aj ľudské zdroje zamestnané v zriadených sociálnych podnikoch.

Predpokladané zdroje financovania:	RP, PRV, INTEREG V, mestá a obce, podnikateľské subjekty
Celkový rozpočet:	11 450 tis. EUR
Z toho výška RP:	155 tis. EUR
Z toho orientačne EŠIF:	1 480 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta:	48
Kľúčoví partneri (gestori):	MPRV SR, PSK, Rozvojová rada okresu Sabinov, mesto Lipany
Partneri:	mestá a obce v okrese, subjekty sociálnej ekonomiky,

Termín realizácie:	2017 – 2020
Účel RP:	revitalizácia plochy a priestorov, rekonštrukcia, výstavba objektov a priestorov, nákup technolog. zariadení, strojov a prístrojov, mzdy, materiálno-technické vybavenie, prevádzkové a režijné náklady
Prijímateľ RP:	mestá a obce okresu, subjekty územnej spolupráce a iné právnické osoby

Aktivita E.1.2. Riešenie sezónnosti v cestovnom ruchu ako šanca na udržateľné pracovné miesta

Rozšírenie aktivít miestnych podnikateľských subjektov o činnosti zabezpečujúce celoročné využívanie objektov (vzdelávania pre poľnohospodárov, letné školy ZŠ a SOŠ, výroba drobných upomienkových predmetov, budovanie multifunkčných prevádzok - zimné a letné športy a pod.). časť PM bude súčasťou podmienky sociálneho a zeleného VO pre dodávateľov. Budú využívané aj služby poskytované subjektmi sociálnej ekonomiky so zapájaním ostatných znevýhodnených občanov.

Predpokladané zdroje financovania:	RP, PRV, INTEREG V
Celkový rozpočet:	3 100 tis. EUR
Z toho výška RP:	65 tis. EUR
Z toho orientačne EŠIF:	1550 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta:	15
Kľúčoví partneri (gestori):	MPRV SR, PSK, Rozvojová rada okresu Sabinov, mesto Lipany,
Partneri:	mestá a obce v okrese, subjekty sociálnej ekonomiky
Termín realizácie:	2017 – 2020
Účel RP:	mzdy, materiálno-technické vybavenie, prevádzkové a režijné náklady, semináre, školenia, kurzy, cestovné, ubytovanie
Prijímateľ RP:	mestá a obce okresu, subjekty územnej spolupráce a iné právnické osoby

Opatrenie E.2. Podpora a rozvoj vidieckeho turizmu v okrese

Výstavba budovy kúpeľného domu (Švabľuvka) na oddych miestnych obyvateľov a na ubytovanie turistickej klientely s poskytovaním stravovania ako aj relaxačne starostlivosti ako masáž, sauna, bazén, vírivky. Rekonštrukcie a úpravy pre bezbariérové vstupy v zariadeniach CR v okrese Sabinov (schody, plošiny, výťahy, sociálne zariadenia, oddychové miesta na turistických trasách s fitness v exteriéri apod.).

Predpokladané zdroje financovania:	RP, PRV, INTEREG V
Celkový rozpočet:	2 400 tis. EUR

Z toho výška RP:	110 tis. EUR
Z toho orientačne EŠIF:	1 200 tis. EUR
Vytvorené pracovné miesta:	30
Kľúčoví partneri (gestori):	MPRV SR, podnikateľské subjekty, MVO
Partneri:	Rozvojová rada okresu Sabinov, mestá a obce v okrese, subjekty sociálnej ekonomiky, PSK
Termín realizácie:	2016 – 2020
Účel RP:	výstavba, rekonštrukcia, revitalizácia plochy a priestorov, mzdy, materiálno-technické vybavenie, prevádzkové a režijné náklady, služby
Prijímateľ RP:	mestá a obce okresu, subjekty územnej spolupráce a iné právnické osoby

F. Podporné systémové opatrenia na realizáciu Akčného plánu na úrovni PSK

F.1. Zriadenie Krajského centra regionálneho rozvoja pre koordináciu, podporu a monitorovanie regionálneho rozvoja v najmenej rozvinutých okresoch kraja.

F.2. Spracovanie strategického dokumentu o rozvoji cestovného ruchu na území PSK v kontexte širších vzťahov medzi prirodzenými destináciami a vzájomného prepojenia aktivít na územiach NRO v spolupráci s MDV SR a KOČR Severovýchod Slovenska.

F.3. Prehodnotenie možností nastavenia systému stredného školstva so zameraním na potreby trhu práce okresu Sabinov a kraja a vytvorenie podmienok na realizáciu úloh vyplývajúcich z Akčného plánu v oblasti stredného školstva v okrese Sabinov.

F.4. PSK bude hľadať a **podporovať synergie medzi aktivitami Akčného plánu a Regionálnej integrovanej územnej stratégie** prostredníctvom Rady partnerstva na úrovni VÚC.

F.5. Riešiť prenájom ovocného genetického sadu Orkucany novovzniknutému Klastru OVOSAB (PSK je vlastníkom nevyužívanej poľnohospodárskej pôdy, resp. bývalého ovocného sadu).

G. Podporné systémové opatrenia na realizáciu Akčného plánu na úrovni ústrednej štátnej správy

Pre úspešnú realizáciu Akčného plánu je potrebné nad rámec uznesenia vlády SR vo vzťahu k okresu Sabinov prijať nasledujúce systémové opatrenia na úrovni štátnej správy:

G.1. **Zabezpečiť, aby štátne podniky, resp. akciové spoločnosti v 100 % vlastníctve štátu v maximálnej miere využívali miestnu pracovnú silu, vrátane dlhodobo nezamestnaných UoZ** zvlášť pre zabezpečovanie činností vhodných pre nízko kvalifikovanú pracovnú silu (Štátne Lesy, Vodohospodársky podnik, Povodia, a pod.).

G.2. **Preveriť možnosti zjednodušenia regulácií v poľnohospodárstve a v potravinárskom priemysle** s cieľom zvýšenia konkurencieschopnosti domácich výrobcov.

G.3. Zvážiť zníženie určenej hodnoty pôdy podľa zákona o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady pre podnikateľské subjekty v NRO.

G.4. **Podporiť vznik miestnej dopravy** – lokálna sieť, vyriešenie dopravy v odľahlých obciach, školské spoje, zamestnanecké spoje – zvoz k zastávke SAD.

G.5. **Preveriť možnosti zjednodušenia "predaja z dvora" pre SHR v NRO** a preveriť možnosť zavedenia samostatného daňového zvýhodnenia pre malé rodinné podniky.

G.6. Zvážiť častejšie využívanie inštitútu osobitného príjemcu pre poberanie rodinných prídavkov v prípade, ak si rodina neplní svoje povinnosti voči deťom.

G.7. Legislatívne zabezpečiť dodávku potravín po záručnej lehote do sociálnych obchodov a nakupovanie cez lístkový a dotačný systém štátu, bez priameho kontaktu s finančnou hotovosťou.

G.8. Podmieniť vydávanie vodičského oprávnenia len pre tie osoby, ktoré absolvovali povinnú školskú dochádzku.

G.9. Opätovne prehodnotiť využívanie trestných postihov - neplatenie výživného (odobratie vodičského preukazu, vzatie do väzby, marenie výkonu rozhodnutia), narastá chudoba žien s deťmi. Tvrdsie uplatňovanie zákona č. 36/2005 Z. z o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov na každého rodiča, ktorý si neplní povinnosti voči deťom, hlavne neplnoletým.

G.10. Zaviesť jednoduchší podporný systém vzdelávania detí zo sociálne slabšieho prostredia, s prihliadnutím na školské výsledky dieťaťa a jeho snahu vzdelávať sa. Zaviesť dotačný systém cez samosprávy, podporovať už od základnej školy, nie len na vysokej škole.

G.11. Zjednodušiť administratívu pri žiadaní o štátnu dotáciu a NFP z EŠIF - elektronizácia medzi štátnymi orgánmi a prístup do databáz - schopnosť hodnotiteľov overiť informácie.

G.12. Zabezpečiť vzdelávanie všetkých zamestnancov na odbore kontroly procesu VO na RO, aby akceptovali „sociálne“ a „zelené“ VO.

G.13. Realizovať úpravu diaľnice D1 pre vjazd a výjazd pred obcou Fričovce pre lepšiu dostupnosť smerom k okresu Sabinov.

G.14. Vytvoriť dočasné finančné zdroje na financovanie obnovy a vznik nových ovocných sádov.

G.15. Legislatívne zabezpečiť, aby min. 10 % ťažby dreva v štátnych lesoch bolo spracovaných v mieste (prednostné spracovávanie vyťaženej dreva v regióne, pričom dendromasa spracovaná na energetické využitie by sa mala využívať v regióne – inak hrozí spracovávanie dendromasy na palivo za účelom exportu).

G.16. Upraviť podmienky verejného obstarávania tak, aby bolo možné uprednostňovať regionálne príslušných dodávateľov.

G.17. Zabezpečiť finančné zdroje na vytváranie tzv. „zelených“ pracovných miest.

V. Spôsoby a zdroje financovania Akčného plánu rozvoja okresu Sabinov

Z celkovej odhadovanej finančnej investície **79 797 tis. EUR v rokoch 2016 – 2020 sa predpokladá krytie z verejných zdrojov vo výške 57 890 tis. EUR a z ostatných zdrojov vo výške 21 907 tis. EUR. Z verejných zdrojov bude tvoriť 3 840 tis. EUR regionálny príspevok, 500 tis. EUR v roku 2016, 850 tis. EUR v roku 2017, 850 tis. EUR v roku 2018, 850 tis. EUR v roku 2019 a 790 tis. EUR v roku 2020.**

Všetky sumy uvádzané pri jednotlivých opatreniach sú indikatívne a budú detailne špecifikované až v rámci procesu realizácie opatrení.

Úspešnosť aktivít závisí od predloženia a schválenia príslušných projektových zámerov, ako aj od rozsahu súkromných zdrojov, efektivity zapojenia verejných zdrojov a možností štátneho rozpočtu.

Podmienkou podpory projektových zámerov, ktoré majú ambíciu byť financované z európskych programov, je ich súlad s cieľmi a oprávnenými aktivitami operačných programov a Programom rozvoja vidieka SR na roky 2014 – 2020, ako aj súlad v zmysle schválených zámerov národných projektov a podmienok dopytovo orientovaných projektových výziev.

V prípade, že opatrenie Akčného plánu bude financované z verejných zdrojov a bude smerovať subjektom vykonávajúcim hospodársku činnosť, bude posudzované a realizované podľa osobitných predpisov v oblasti štátnej pomoci, minimálnej pomoci a súlade s podmienkami štátnych dotácií.

Prijímateľmi podpory RP sú subjekty podľa zákona č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Návrh rozdelenia Regionálneho príspevku pre okres Sabinov v tis. EUR							
		Roky/čerpanie					Spolu
Názov priority/opatrenia/aktivity		2016	2017	2018	2019	2020	
Systémové opatrenia na úrovni okresu Sabinov							
A.2.1.	Vytvorenie centra manažmentu regionálneho rozvoja (CMRR)	40	90	90	110	100	430

A.2.2.	Vytvorenie a aktivity pracovného inkubátora, koučovania a mentoringu	10	20	30	30	20	110
Projektové opatrenia na úrovni okresu Sabinov							
Priorita B. Rozvoj a podpora ľudských zdrojov							
B.1.1.	Vybudovanie hlavných 2 tréningových centier vzdelávania v Sabinove a v Lipanoch	20	20	20	20	20	100
B.1.2.	Vybudovanie 2 regionálnych centier vzdelávania (podľa zámerov a pokrytia študijných a učebných odborov)	35	50	45	40	30	200
B.3.1	Podpora investícií do predprimárneho vzdelávania	55	45	40	10	0	150
B.3.2	Podpora investícií do primárneho vzdelávania	0	30	40	30	40	140
Priorita C. Podpora regionálnej a miestnej ekonomiky vo všetkých odvetviach s dôrazom na priemysel, poľnohospodárstvo a lesníctvo							
C.1.1	Podpora podnikateľských projektov v priemysle a službách		10				10
C.1.2.	Podpora výstavby, rekonštrukcie a modernizácie priemyselných areálov, objektov a plôch v lokalitách okresu Sabinov pre zvýšenie atraktívnosti pre investorov	0	40	35	40	0	115
C.1.3.	Založenie podnikateľského subjektu zabezpečujúceho funkciu odbytového združenia regionálnych produktov vo všetkých podporovaných odvetviach v Akčnom pláne	0	20	20	35	0	75
C.1.4.	Podpora výskumných a vývojových aktivít zameraných na farmaceutický priemysel	0	10	20	20	25	75
C.2.1.	Podpora podnikateľských projektov v rastlinnej výrobe		0	0	30	40	70
C.2.4.	Podpora podnikateľských projektov v oblasti sadovníctva a ovocinárstva	0	10	20	10	10	50
C.3.	Pilotné projekty subjektov sociálnej ekonomiky a subjektov na podporu lokálnej zamestnanosti zameraných na verejno-prospešné práce a stavebné, resp. výrobné činnosti a služby	120	125	175	140	145	705
Priorita D. Zvýšenie investícií do rozvoja dopravnej, technickej a sociálnej infraštruktúry a zlepšenie atraktivity územia a kvality služieb							
D.3.1.	Zvýšenie kapacít sociálnych zariadení na území okresu Sabinov	30	110	120	115	120	495
D.3.2	Zvýšenie kapacít zdravotníckych zariadení a dostupnosť zdravotných služieb na území okresu Sabinov	20	30	30			80

D.4.2.	Podpora triedenia a zhodnocovania odpadov, zefektívnenie odpadového hospodárstva a miestnej energetiky	0	10	20	10	0	40
D.5.2.	Integrovaný dopravný systém – plán udržateľnej mobility	120	140	100	140	135	635
D.5.3.	Environmentálna infraštruktúra a adaptačné opatrenia zmeny klímy s preferovaným využitím lokálnej pracovnej sily	0	30	0	0	0	30
Priorita E. Rozvoj a podpora cestovného ruchu, turizmu a obnova kultúrneho dedičstva							
E.1.1.	Výstavba voľnočasových oddychových a rekreačných zón	30	35	15	40	35	155
E.1.2.	Riešenie sezónnosti v cestovnom ruchu ako šanca na udržateľné pracovné miesta	0	15	10	10	30	65
E.2.	Podpora a rozvoj vidieckeho turizmu v okrese	20	10	20	20	40	110
Spolu		500	850	850	850	790	3840

VI. Program monitorovania a hodnotenie dosiahnutého pokroku

Implementácia Akčného plánu je monitorovaná Rozvojovou radou okresu Sabinov na základe odporúčaní a pravidelných správ skupiny expertov vypracovaných v úzkej spolupráci s Projektovým centrom. Rozvojová rada okresu Sabinov sa schádza podľa potreby, najmenej však 2-krát ročne, aby vyhodnotila dosiahnutý pokrok, prijala potrebné odporúčania pre pokračovanie alebo úpravy pri implementácii Akčného plánu a predložila návrhy a odporúčania cez Splnomocnenca vlády SR pre NRO ministrovi DVRR SR na zmenu príslušného uznesenia, doplnenie uznesení prípadne aktualizáciu Akčného plánu.

Monitorovanie a hodnotenie plnenia Akčného plánu bude realizované prostredníctvom schváleného súboru ukazovateľov.

Konkrétne výsledkové ukazovatele monitorovania a hodnotenia stanoví Rozvojová rada okresu Sabinov následne po schválení Akčného plánu vládou SR.

Základnými kritériami pre výber projektov v rámci pilotných štartovacích aktivít a pre výber indikatívnych aktivít pre realizáciu v rámci Akčného plánu sú:

- ✓ udržateľnosť aktivity po skončení doby priamej podpory,
- ✓ realizovateľnosť aktivity v danom čase, priestore a s danými kapacitami (finančnými, ľudskými, organizačnými),
- ✓ nevyhnutnosť aktivity v kontexte definovanej stratégie (je aktivita nevyhnutným predpokladom, prispieva rozhodujúcou mierou, prispieva, neprispieva),
- ✓ synergické efekty aktivity nad rámec jej priameho zamerania,

- ✓ miera efektu danej intervencie – očakávaná veľkosť kvalitatívnej a kvantitatívnej zmeny (napr. počet novovytvorených pracovných miest),
- ✓ miera zacielenia aktivity na riešenie primárnych problémov regiónu/súladi s prioritami stratégie,
- ✓ environmentálne prínosy aktivity (ako pridaná hodnota ekonomicky a sociálne zameraných aktivít),
- ✓ sociálne prínosy aktivity (ako pridaná hodnota environmentálne a ekonomicky zameraných aktivít),
- ✓ ekonomické prínosy aktivity (ako pridaná hodnota environmentálne a sociálne zameraných aktivít).

Po schválení Akčného plánu vládou SR prijme Rada pre rozvoj okresu Sabinov ukazovatele monitoringu a hodnotiace kritériá úspešnosti implementácie Akčného plánu na základe predloženého návrhu jej členov.

VII. Integrácia existujúcich programov

Vláda Slovenskej republiky svojím uznesením z 26. augusta 2015 č. 476 k návrhu zákona o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení zákona č. 561/2007 Z. z. o investičnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a svojím uznesením z 10. februára 2016 č. 45 k návrhu Akčného plánu rozvoja okresu Kežmarok, uznesením č. 251 z 23. júna 2016 k návrhu Akčného plánu rozvoja Lučenec, uznesením č. 254 z 24. júna 2016 k návrhu Akčného plánu rozvoja Rimavská Sobota, zároveň uložila príslušným ministrom rozsiahly súbor úloh zameraných na podporu najmenej rozvinutých okresov.

Ide konkrétne o tieto úlohy, plnenie ktorých bude mimoriadne významné aj pre okres Sabinov.

z uznesenia č. 254/2016:

- **v rámci jednotlivých operačných programov zabezpečiť realizáciu dopytových výziev pre najmenej rozvinuté okresy** tak, aby vytvorili možnosti pre podporu realizácie aktivít Akčných plánov v oblastiach vzdelávania, výchovy a rozvoja školstva, zamestnanosti, životného prostredia, pôdohospodárstva, rozvoja malých a stredných podnikov, infraštruktúry, občianskej vybavenosti, podpory miestnych akčných skupín podieľajúcich sa na realizácii Akčných plánov (B.2),
- **poskytnúť dotácie na vypracovanie dokumentácie v oblasti zamestnanosti a vzdelávania**, ako povinnej súčasť žiadosti o nenávratný finančný príspevok z programov INTERREG V-A (B.12),
- **poskytnúť dotácie na vypracovanie plánov rozvoja cezhraničných tematických ciest a na vypracovanie projektových dokumentácií** na výstavbu alebo modernizáciu infraštruktúry cestovného ruchu, ktoré sú súčasťou cezhraničných tematických ciest, ako povinnej súčasť žiadosti o nenávratný finančný príspevok z programov INTERREG V-A, prípadne z iných externých zdrojov (B.13),

- vydať metodické usmernenie na **koordináciu aktivít regionálnych rozvojových agentúr a Rady pre rozvoj najmenej rozvinutého okresu** pri príprave a realizácii Akčného plánu rozvoja okresu (B.15),
- **vyhlásiť výzvu** v rámci implementácie integrovaného regionálneho operačného programu na špecifický cieľ 2.2.3. **Zvýšenie počtu žiakov stredných odborných škôl na praktickom vyučovaní** (B.17),
- **odporúčať miestnym akčným skupinám koordinovať svoje kapacity a finančné zdroje s akčnými plánmi** (B.18),
- zabezpečiť v súlade s existujúcou legislatívou poskytnutie pozemkov v správe Slovenského pozemkového fondu pre výstavbu verejno-prospešnej stavby a realizáciu projektov Akčných plánov (B.19),
- pripraviť **návrh novelizácie legislatívnej úpravy exekučných konaní** tak, aby bola zákonom definovaná maximálna doba trvania týchto konaní (B.20),
- pripraviť legislatívny návrh **posilnenia kompetencií Okresných úradov** umožňujúcich efektívnu podporu politiky regionálneho rozvoja v zmysle vládou SR schválených Akčných plánov (B.21),
- odporúčanie vlády ministrom: **zabezpečiť schválenie harmonogramu vypisovania výziev v rámci Integrovaného regionálneho operačného programu tak, aby sa zohľadnili špecifiká najmenej rozvinutých okresov** (C.2)

z uznesenia č. 251/2016

- **zabezpečiť informovanosť vyhlasovaných výziev** v rámci jednotlivých operačných programov pre najmenej rozvinuté okresy na svojich webových sídlach a na portáli ITMS 2014+ (B.2),
- **upraviť právnu úpravu výkonu exekúcie** tak, aby priniesla zrýchlenie, zefektívnenie a zníženie administratívy vymáhania nárokov veriteľov a vyššiu ochranu povinných pokiaľ ide o postihnutelnosť ich majetku na zamedzenie vzniku dlhovej špirály (B.4),
- preveriť **možnosti dorovnania podpory financovania projektov veľkých zamestnávateľov zo strany štátu na 50 % investičných nákladov** (B.6),
- vytvoriť **podmienky pre podporu poľnohospodárskej zamestnanosti** prostredníctvom mechanizmov štátnej pomoci tak, aby boli zohľadnené špecifiká okresov s najvyššou mierou nezamestnanosti (B.7)
- **upraviť kritériá poskytovania nenávratných finančných príspevkov v rámci Programu rozvoja vidieka** Slovenskej republiky na roky 2014 – 2020, pri dodržaní princípu nediskriminácie a priorít a cieľov programu tak, aby boli v maximálnej možnej miere zohľadnené špecifiká najmenej rozvinutých okresov (B.8),
- odporúčanie vlády guvernérovi NBS: **sprísniť dohľad nad poskytovaním pôžičiek nebankovými a pôžičkovými spoločnosťami** (C.1)

z uznesenia č. 45/2016

- **poskytovať dotácie na obstaranie nájomných bytov** pre mladých v rozsahu limitov výdavkov rozpočtu verejnej správy na príslušný rozpočtový rok (B.5),

- zapracovať do hodnotiacich kritérií, posudzovania žiadostí o poskytnutie dotácií na spracovanie územnoplánovacej dokumentácie obciam, **bodové zvýhodnenie projektov** najmenej rozvinutého okresu tak, aby bol na zabezpečenie vyrovnávania regionálnych rozdielov zohľadnený zámer podpory rozvoja najmenej rozvinutého okresu (B.6),
- vytvoriť podmienky na vypracovanie **projektov svojpomocnej výstavby domov** (B.8),
- vytvoriť pracovnú skupinu na vypracovanie návrhu legislatívneho riešenia upravujúceho problematiku hospodárskeho, sociálneho a územného rozvoja regiónov a obcí s cieľom **zahrnúť do pôsobnosti okresných úradov ich participáciu na realizácii úloh z akčných plánov najmenej rozvinutých okresov** (B.9),
- vytvoriť podmienky na **vybudovanie centra poradenstva a služieb zamestnanosti** (kompetenčné centrum) zahŕňajúce kariérne a profesijné poradenstvo, služby pre trh práce, inkubačné programy a subjekty sociálnej ekonomiky (B.10),
- poskytnúť **metodickú pomoc samosprávam** a iným subjektom pri zakladaní a **prevádzke subjektov sociálnej ekonomiky** (B.11),
- pri tvorbe kritérií a vyhodnocovaní žiadostí o prenájom poľnohospodárskej pôdy v správe Slovenského pozemkového fondu zo strany úspešných žiadateľov o nenávratný finančný príspevok podľa podopatrenia 6.1 „Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov“ prioritne zohľadňovať žiadateľov z najmenej rozvinutého okresu (B.12),
- **vypracovať legislatívne návrhy¹ a metodické usmernenia pre samosprávy na zabezpečenie realizácie spoločensky zodpovedného obstarávania tovarov a služieb** od regionálnych producentov a poskytovateľov, vrátane implementácie prioritných programov a aktivít Akčných plánov rozvoja najmenej rozvinutých okresov (B.25),
- **poskytnúť metodickú podporu na využívanie verejného obstarávania so sociálnym aspektom** (B.26),
- odporúčanie vlády ministrom: zabezpečiť v súlade s § 4 ods. 3 zákona č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov prostredníctvom monitorovacích výborov operačných programov **zohľadnenie potrieb najmenej rozvinutého okresu**, najmä pri tvorbe a **predkladaní návrhov hodnotiacich a výberových kritérií**, ako aj pri schvaľovaní zámerov národných projektov: do návrhu hodnotiacich a výberových kritérií zapracovať bodové zvýhodnenie projektov z najmenej rozvinutého okresu; v prípade implementácie operačných programov prostredníctvom integrovaných územných investícií zabezpečiť začlenenie projektov z najmenej rozvinutého okresu do regionálnych investičných územných stratégií (C.1),
- odporúčanie vlády ministrom: prijať opatrenia na podporu realizácie aktivít akčných plánov rozvoja najmenej rozvinutých okresov prostredníctvom zdrojov z európskych štrukturálnych a investičných fondov (C.2),
- odporúčanie vlády ministrom: **preskúmať ďalšie možnosti zvýhodnenia žiadateľov z najmenej rozvinutých okresov o poskytnutie prostriedkov pomoci z európskych štrukturálnych a investičných fondov** v súlade s usmerneniami európskych štrukturálnych a investičných fondov (C.3),
- odporúčanie vlády ministrom: **zmeniť podmienky realizácie projektov s podporou európskych štrukturálnych a investičných fondov a programu cezhraničnej spolupráce**

---

¹ Prijatím nového zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 438/2015 Z. z. je časť „vypracovanie legislatívneho návrhu...“ splnená.

zaradených do Akčných plánov rozvoja najmenej rozvinutých okresov v príručkách pre prijímateľov pomoci tak, aby zohľadňovali dobrovoľne prijaté záväzky na uplatňovanie prvkov sociálneho verejného obstarávania, predovšetkým pokiaľ ide o projekty s verejným využitím (C.4),

- odporúčanie vlády ministrom: **iniciovať národné projekty, resp. tzv. globálne granty v rámci jednotlivých operačných programov** zahrňujúce najmenej rozvinuté okresy ako implementačné územie modelových riešení (C.5).

z uznesenia č. 476/2015

- v rámci EŠIF možnosť nastavenia osobitných výziev pre žiadateľov z NRO, alebo pridelovania bodov v rámci hodnotiacich a výberových kritérií podľa miery rozvinutosti regiónov v procese schvaľovania žiadostí o nenávratný finančný príspevok (C.1),
- v maximálnej možnej miere **využívať možnosti zálohových platieb a predfinancovania** v súlade so Systémom finančného riadenia štrukturálnych fondov, Kohézneho fondu a Európskeho námorného a rybárskeho fondu na programové obdobie 2014-2020 (C.2),
- **zabezpečiť prípravu schémy na podporu nových a začínajúcich MSP v NRO** prostredníctvom Operačného programu Výskum a inovácie formou nenávratnej finančnej pomoci s dôrazom na znevýhodnené sociálne skupiny (C.4),
- **realizovať opatrenia na zvýšenie využívania finančných a nefinančných nástrojov SBA na podporu podnikania v NRO** (C.5),
- realizovať opatrenia na podporu zapájania verejného sektora NRO do projektov medziregionálnej spolupráce (C.6),
- zabezpečiť, aby v NRO bola **na obstaranie nájomných bytov možnosť poskytnúť dotáciu pri bytoch bežného štandardu až do výšky 50 %** a pri bytoch nižšieho štandardu až do výšky 85 % z oprávnených nákladov (C.7),
- zabezpečiť vypracovanie kritéria, podľa ktorého **žiadosti o poskytnutie dotácií na rozvoj bývania predložené mestami a obcami z NRO získajú pozitívne hodnotenie vo výške +100 bodov** (C.8),
- zohľadňovať žiadosti o úvery zo ŠFRB z NRO tak, aby v prípade poskytnutia úveru bol mestám a obciam pri obstarávaní nájomných bytov poskytnutý úver s nulovou úrokovou sadzbou (C.9),
- **podporiť vypracovanie projektových dokumentácií potrebných k výstavbe cyklistických komunikácií v NRO** (C.15),
- podporovať v NRO zriaďovanie a prevádzku turistických autobusov (spojov) spájajúcich strediská cestovného ruchu, vydávanie turistických zľavových kariet, výstavbu a rekonštrukciu ciest a parkovísk smerujúcich do stredísk cestovného ruchu, propagáciu a prezentáciu atraktivít a aktivít cestovného ruchu realizovaných prostredníctvom samospráv a neziskových organizácií (C.16),
- zabezpečiť prípravu národného projektu Cesta na trh práce pozostávajúceho z aktivít: (1) Podpora vytvárania pracovných miest u verejných zamestnávateľov – pre nezamestnaných s dobrou evidenciou ako UoZ už od 3 mesiacov sa poskytne finančný príspevok vo výške 95 % ceny práce, maximálne 540,80 EUR príspevok na úhradu časti nevyhnutných nákladov súvisiacich s výkonom práce, (2) Podpora vytvárania pracovných miest u zamestnávateľov – podpora 80 % ceny práce do maximálnej výšky 540,80 EUR počas 12 mesiacov, alebo – v

pripade verejnoprospešných podnikov na dobu 18 mesiacov, (3) Zamestnám sa sám v poľnohospodárskej prvovýrobe – príspevok pre UoZ, ktorí začnú podnikat' ako SZČO, v maximálnej výške 5 600 EUR, (4) Poskytovanie príspevku na dochádzanie za prácou po dobu 12 mesiacov v závislosti od vzdialenosti od miesta bydliska, (5) Poskytovanie individualizovaných služieb pre UoZ posilnením personálnych kapacít odborných poradcov na úradoch práce (C.18),

- zabezpečiť vyhlásenie dopytového projektu na podporu regionálnej a lokálnej zamestnanosti – **dotácie na časť mzdových nákladov a podpora, poradenstvo a vedenie pri zakladaní a prevádzkovaní subjektov sociálnej ekonomiky** (C.19),
- zabezpečiť **informačné a vzdelávacie aktivity** (v oblasti životného prostredia) pre obce a ostatných partnerov územnej spolupráce za účelom rozvíjať regióny regiónov (C.24),
- zabezpečiť realizáciu projektov a aktivít v oblasti vodného hospodárstva v NRO (C.25),
- zabezpečiť **realizáciu projektov v oblasti životného prostredia v NRO**, a to najmä: odstraňovanie invazívnych druhov rastlín; podporu zelenej infraštruktúry v krajine; podporu zachovania biodiverzity a funkčnosti ekosystémov; manažmentu biotopov; starostlivosti o mestskú zeleň; pomocných prác pri odstraňovaní nelegálnych skládok odpadu; pomocných aktivítach a činnostiach pri budovaní a údržbe náučných chodníkov, poskytovania služieb v informačných centrách, pri budovaní geoparkov a projektov ekologického cestovného ruchu (vrátane cezhraničných projektov) (C.26),
- **zabezpečiť uplatňovanie schémy štátnej pomoci pre zamestnávanie znevýhodnených a značne znevýhodnených osôb v oblasti pôdohospodárstva** (C.27),
- umožniť prenájom poľnohospodárskej pôdy v správe SPF pre mladých, začínajúcich, poľnohospodárskych podnikateľov, v zmysle Koncepcie podpory pre malých, mladých a rodinných farmárov (C.28),
- poskytnúť súčinnosť obciam a ďalším subjektom územnej samosprávy pri odovzdávaní znalostí, skúseností a transfere špecifického know-how v oblasti pôdohospodárstva a rozvoja vidieka v NRO (C.29),
- vytvoriť podmienky na zapojenie UoZ, predovšetkým v NRO, do prác na čistení a základnej obnove hydromelioračných kanálov a priepustov v správe štátneho podniku Hydromeliorácie, ktoré nebudú súčasťou investičného projektu revitalizácie hydromelioračných sústav (C.30),
- vytvoriť podmienky na zapojenie UoZ, predovšetkým v NRO, do prác na úprave drobných vodných tokov a na výkone pomocných prác pri prebierkach a pri čistkách lesov v správe štátneho podniku Lesy SR (C.31),
- zabezpečiť podporu tvorby elokovaných pracovísk stredných odborných škôl v NRO, ktoré zvyšujú začlenenie detí zo sociálne znevýhodneného prostredia do ďalšieho výchovno-vzdelávacieho procesu a zvyšujú uplatniteľnosť absolventov na trhu práce (C.32),
- zabezpečiť podporu zapájania základných a stredných škôl do národných projektov z OP ĽZ, najmä so zreteľom na žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia v NRO (C.33),
- pripraviť zvýšenie paušálu na žiaka v systéme duálneho vzdelávania pre NRO (C.34),
- zohľadniť NRO pre pilotovanie národných projektov z OP ĽZ na podporu žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (C.35),
- zohľadniť odstraňovanie havarijných stavov na školách v NRO (C.37),
- zabezpečiť zvýšenie dotácie na žiaka pre využívanie rekreačných zariadení v NRO o 50 EUR (C.38),
- odporúča umiestňovať verejné investície do NRO (D.1).

Zoznam skratiek

APTP	aktívna politika na trhu práce
CMRR	centrum manažmentu regionálneho rozvoja
DCOM	dátové centrum obcí a miest
ESO	Efektívna, Spoľahlivá a Otvorená verejná správa
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
FNSP	fakultná nemocnica s poliklinikou
IOM	medzinárodná organizácia pre migráciu
IROP	Integrovaný regionálny operačný program
MAS	Miestna akčná skupina
MDV SR	Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky
MF SR	Ministerstvo financií Slovenskej republiky
MH SR	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
MPRV SR	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky
MPSVR SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MRK	marginalizované rómske komunity
MSP	malé a stredné podniky
MŠ	materská škola
MŠVVŠ SR	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
MV SR	Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
NFP	nenávratný finančný príspevok
NP	národný projekt
NPR	národná prírodná rezervácia
NRO	najmenej rozvinutý okres
OOCR	oblastná organizácia cestovného ruchu
OP	Operačný program
OP KŽP	Operačný program Kvalita životného prostredia
OP EZ	Operačný program Ľudské zdroje
OP VaI	Operačný program Výskum a inovácie
PRV	Program rozvoja vidieka
PP	prírodná pamiatka
PR	prírodná rezervácia
PSK	Prešovský samosprávny kraj
RP	regionálny príspevok
SAD	slovenská autobusová doprava
SARIO	Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu
SHR	samostatne hospodáriaci roľník
SIEA	slovenská inovačná a energetická agentúra
SOŠ	Stredná odborná škola
SPR	súkromná prírodná rezervácia
SR	Slovenská republika
SŠ	stredná škola
SZČ	samostatná zárobková činnosť
SZRB AM	Slovenská záručná a rozvojová banka Asset Management

ŠFRB	Štátny fond rozvoja bývania
ŠR	štátny rozpočet
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
UoZ	uchádzač o zamestnanie
UPSVaR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
ÚPSVR	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
ÚSES	územný systém ekologickej stability
VO	verejné obstarávanie
VÚC	vyšší územný celok
ZMOS	združenie miest a obcí Slovenska

